БАЯСХАЛАНТА ДҮНГҮҮД

СССР-эй промышленность 1964 оной юһэ һарын турша дотор

Промышленностиин худэлмэрилэгшэд Агуухэ Октябриин социалис революциин 47 жэлэй ойе эрхим һайнаар угтахын түлөө тэмсэн, гурбадахи кварталайнгаа, мүн 1964 оной юһэ һарын түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Энээн тухайдань СССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Промышленна продукци юһэн һара соо бүтээн гаргалгын ургалтые үнгэрэгшэ жэлэй энэл үеынхитэй жэшэбэл, 7 процент үлүүтэйгээр нэмэһэн байна. Гэхэтэй хамта, химическэ промышленностиин бүтээн гаргадаг зүйлнүүд 15 процентээр, хара ба үнгэтэ металлургиин — 8 процентээр, электрын эл шэ хүсэ үйлэдбэрилгэ — 12 процентээр, түлишын промышленностиин продукци — 7 процентээр, машина бүтээдэг, металл үйлэдбэрилдэг промышленностиин — 10 процентээр нэмээ.

Союзна республиканууд, совнархозууд бултадаа продукци, тон шухала олонхи хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха ёһэ һарынгаа түсэб дүүргэһэн байна.

Мүнөөнэй юһэ һарын дүнгые үнгэрэгшэ жэлэй энэл үеынхитэй сасуулбал: минеральна үтэгжүүлгэ — 4 миллион тонноор, серна кислота — 602 мянган тонноор, автомобилиин моор — 1,5 миллион хэһэгээр, шэрэм — 2,6 миллион тонноор, булад — 3,5 миллион тонноор, прокат 3,1 миллион тонноор нэмэгдээ гэжэ СССР-эй ЦСУ мэдээсэнэ. Нефть гарган абалга нёдондо жэлэй юһэ һарынхиһаа 13,1 миллион тонноор ехэ болоо.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээн гаргалга нилээд нэмэбэ. Нёдондо жэлэй энэл үеынхиһөө 281 миллион дүрбэлжэн метрээр үлүү ехэ хэмжээтэй пумаажан, хилгаһан, дёл, торгон бүдүүд юһэ һарын туршада нэхэгдэн гаргадаа гэжэ СССР-эй ЦСУ тэмдэглэнэ. Арһан гутал өёжө гаргалга 8,6 миллион пааараар, элһэн саахар — 852 мянган тонноор, һүн эдеэнэй зүйл — 393 мянган тонноор, консервэ — 726 мянган баанхаар нэмээ.

Юһэ һарын туршада промышленностьдахи ажалай бүтээсэ нёдондо жэлэй энэл үеынхиһөө 4 процентээр дээшилээ гэжэ СССР-эй ЦСУ мэдээсэнэ. Энэ үе соо продукциин өөрынь үные хямдаруулха даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэжэ, түсэбөө гадуур 300 миллион үлүүтэй түхэригэй алмалта хэгдээ. Тэрэшэлэн промышленностьдахи нөөсэ нэмээ.

Бүхы промышленностиин талаар даабаринуудай үлүүлэн дүүргэгдэд байхада, зарим предприятинуудай шэнэ үйлэдбэринүүдые удаан саг соо ашаглалгада оруулдаг, продукци бүтээн гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха түсэбүүдэ дүүргэлгүй, продукциин шанарые һайжаруулха хэрэг хангалгүй гэжэ мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Гэхэ зуура түсэбөө дүүргэлгүй предприятинуудай тоо үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһөө үсөөрһэн байна.

Юһэ һарын турша соо арадай ажахыда ухаалаг зүйлэдгын, уралаг парижуулгын 2 милиион шахуу дурадхад нэмэгдүүлэгдэн хэрэглэдэһэн; тиигээд жэлэй туршада соо, тухайлхада, 1,2 миллиард түхэригэй арьбалалта хэгдэһэн байха юм.

(ТАСС).

БАЯРТАЙ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЭ!

41-дэхи жэлээ гирана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй, Министрнүүдэй Советдэй орган

№ 251 (10619) | 1964 оной октябриин 22, четверг | Сэн 2 мүнгэн

БААТАРШАЛГА ГАРГАХЫЕ ПАРТИМНАЙ УРЯАЛНА

«Дзержинский» совхозой худэлмэрилэгшэд гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые бүри август соо дүүргээ һэн. Түүнөө гадуур 9000 шахуу центнер һүн худалдагдаһан байгаа. Үлдэгдэлтэй, Совхозой һаалишад түсэбөө гадуур үшөө 3500 центнер һү жэлэй һүүл болотор худалдахабди гэжэ үгөсэ үгэнхэй.

Улаан-Удын мяха-консервын комбинадай Нина Щеголевай хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригада һарынгаа түсэбөө гадуур 15 тонно колбаса үйлэдбэрилэн гаргаа.

Ципиканай приискын горнягууд алта малтан абалгаар жэлэйнгээ түсэб дүүргээ.

Һарһатын совхозой № 4 фермын малшад нооһо хайшалжа ехэ жэлэйнгээ даабари гүйсүүлээ.

Ажалай шэнэ илалта туйлаһан тухай омогорхолто мэдээнүүд хаа хаанаһаа ороно. Агуухэ Октябриин социалис революциин 47 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан ажалай амжилтын далайса бүри үргэдэжэ байнхай. Бүхы республика даяар—хүжэ ногоон хүбшэтэ Баунтһаа хонин һүрэгөөрөө суурадаг Зэдын тала хүрэтэр—ажаһуудаг олон мянган хүнүүд: малчинууд ба барилгашад, модоной болон малшад бүтээн гаргаг зүйлнүүдэйнгээ тоо, хэмжээе бүри ехэ болгохо, шанарынь һайжаруулха, ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго табинхай, оролдосотой габшагайгаар ажаллажа байнад.

Агуухэ Октябриин 47 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй Центральна Комитедэй гаргаһан дүлэтэ Уряануудаг, заводуудаг болон ажалай фермэнүүдтэ, леспромхозуудаг ба хонишодой бригадуудта ажалай шэнэ дэбжэлтэ үүсхээ.

Эдэ Уряануудаг дотор манай Коммунис партиин дотоодын болон гадаадын политика, тэрэнэй ленинскэ генеральна хараа суртал, тэрэнэй Программын агуухэ хараа суртал эли тодоор тайлбарилгаадаг, совет хүнүүдэй зүгһөө һайшаагдан угтагдаа.

— КПСС-эй XX, XXI, XXII съезднүүдэй тодорхойлһон зүйлиин хэлбэришэгүй ленинскэ генеральна хараа шугам мандаха болтогой!

Советскэ Союзай ажалшад! КПСС-эй Программые, партийн XXII съездын шиндхэбэринүүдые дүүргэлгэдэ бүхы хүчэ-зоригоо элсүүлэе!

Партимнай ажалайнгаа бүтээсэ оролдосотой нэтэрүүгээр шэлэлүүлхынь, продукциин шанар улам һайжаруулхын, өөрынь үные хямдаруулхын түлөө, материальна нөөсэ баялижалгаа, бүхы аргаар арьбалхын түлөө тэмсэхынь бүхы совет хүнүүдые урялма. Буряад ороной промышленностиин худэлмэрилэгшэд энэ Уряада харюу болгон, продукци бүри ехээр бүрдэгэн гаргана, шэнэ техникэ, түрүү технологи ашаглана, шэнэ цехүүд болон заводуудые ашаглалгада оруулна, предприятинуудтахи экономическа худэлмэри улам һайжаруулна, бүри олон шэнэ продукци бүтээн гаргажа байна.

Энэ жэлэй хүдөө ажахын худэлмэриин дүнгүүдһээ харахадаа, республикынь колхозуудаг болон совхозуудай худэлмэрилэгшэд утаа ехэ арга боломжотой байна.

Гүрэнэй амбаарта 8,1 миллион пүүд орооһо таряан оруулгдаа. Нёдондоной хиһөө ехэ бүдүүн, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдэ. Эдэ бүгэдэмнай малайнгаа үбэлжэлгые нёдондоной хиһөө түү һайнаар үнгэргэхэ, мал ажалай ашаг шэмые бүри ехээр бахха этигэл найдабари олгоно.

Хүдөө ажахын хүргжэлтые түргэдхэхын түлөө, газарай гектар бүрилөө абадаг продукциин хэмжээе улам ехэ болгохотоёо зорилго, өөрынь үнэ саг үргэлжэ хямдаруулхын түлөө тэмсэхынь колхозуудаг, совхозуудай худэлмэрилэгшэдые парти уряална.

Буряад ороной ажалшад оронойнгоо түлөө, партиннигаа түлөө халуун омогорхолтойгоор, пролетарска интернационализмын ленинскэ тугые үндэр дээрэ үргэн ябажа, КПСС-эй ЦК-эй Уряануудые угтаа. Агуухэ Октябриин социалис революциин 47 жэлэй ойн болохоёо байхада, тус Уряагай үгэнүүд онсо дурдатайгаар дуулдана:

— Уласоорондын худэлмэришэн ангиин гол туйлалта — социалис байгуулалта мандаха болтогой!

— Социализмын бүхы оронуудтахи арадуудай нягта эмхидхэл, аха дүүгэй хани барисаан ба нэгэдэл улам бэхижэг лэ!

Совет хүнүүд эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалай, ерээдүйдэ бүри һайн һайхан амжилталтай болохын түлөө тэмсэжэ байгаа бүхы ажалшадые, бүхы арадуудые совет хүнүүд халуунаар амаршална.

Совет хүн бүхэн Октябриин һайндэрэй урда тээхи Уряануудые үншаад омогорхохо эрхэтэй. Юундэб гэхэдэ, тэрэ ажал хэрэгэй зарим хубинь коммунизм байгуулагша арадай амжилта дотор бии байна бшуу. Совет хүн бүхэн Октябриин һайндэрэй урда тээ КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудаг дотор дүүргэхэ зорилгые харана. Юундэб гэхэдэ, партийнай агуухэ ороной ажабайдалай хамаг һалбаринуудта ажалжа байдаг бүхы совет хүнүүдые ажалай баатаршалгада уряална. Тиимэнээ совет хүн бүхэн коммунизм байгуулгын аша үрэдэ бүхы хүсэсэ элсүүлэн ажаллахаар бэлэн байна.

— Парти болон арадай агуухэ, эбдэршэгүй бата нэгэдэл мандаха болтогой!

— Ленинэй эмхидхэн байгуулһан Советскэ Союзай алдартай коммунис партн мандаха болтогой!

Буряад АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Указ

Хорин аймагай Чисаанын найман жэлэй һургуулиие Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Үзүүлгдаһаар 50 жэлэйнь ойн өмнөтэй дашарамдуулан, Буряад АССР-эй арадай гэгээрэлые хүргөөлгэ, габьяатай байһанайнь түлөө Хорин аймагай Чисаанын 8 жэлэй һургуулиие Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Удэ хото, Советдуудэй байшан.
1964 оной октябриин 29.

Буряад АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Указ

Нүхэр Д. Ц. Цыреновада Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багшын нэрэ зэргэ олгохо тухай

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанайнь түлөө Хорин аймагай Чисаанын найман жэлэй һургуулиин эхин классуудай багша нүхэр Цыренова Дашама Цыреновнада Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша гэһэн нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Удэ хото, Советдуудэй байшан.
1964 оной сентябриин 29.

ЭРХИМ БЭЛЭГ

Октябриин революциин 47-дохи жэлэй ойн һайндэрые эрхим бэлэгээр угтахаар зоригжоһон манай Яруунын совхозой һаалишад болон һаалишаг түүрэнүүдэй бусад малшад эрхим амжалта туйлаба. Эдэнэр 1964 ондо түрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб октябриин 15-да дүүргэһэн байна. Совхознай хамтадаа 19412 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда тушааба.

Жэлэй дүүрэтэр совхозой һаалишад түсэбөө гадуур адаг 3000 центнер һү худалдахаар бэсэ уялгаба.

Энэ амжалтада түрүү һаалишад горитойхон хубитаяа оруулһан байна. Жэшээнь, һаалишад М. Егинова 1804, Б. Цыпгуева 1666, П. Дамдинова 1617, Г. Гажитова 1547, М. Дугарова 1540 килограмм һү 9 һарын туршада үнэн бүриһөө һаажа шадаһан байна.

С. КОЗЛОВ,
совхозой парткомой секретарь.

АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛ ҺАЙЖАРУУЛБАЛ

Каменскдахи 21-дэхи автобазын коллектив ехэхэн амжалта туйлаа. Промышленна предприятинуудаг элдэб ашаа шэрэхэ зуураа, колхозуудаг, совхозуудай орооһо таряа элеваторта зөөхэ уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэлэн байна.

Ажалаа зүбөөр эмхидхэнэй, абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхэ гэжэ оролдоһоной ашаар амжалта туйлагдаа. Предприяти, организациннуудта ашаа шэрэхэ уялга үлүүлэн дүүргэгдээ. Ганса нэгэ предприяти Тимлюгэй цемент-шиферэй заводто даабариһаа гадуур 6,5 мянган тонно ашаа шэрэгдэһэн юм.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролцоһон түс баазынхид ашаа шэрэхэ арба һарын түсэбые болзорһоонь холо үлүүлэн дүүргэд, ноябриин даабаряар ажаллажа өхилээ.

И. ФЕДОТОВ.

★

Улаан-Удын судна заһабарилгын заводто Октябриин урда тээхи социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Нүхэр Д. Г. Васинай бригадын модошо дархашуул һаяхан заһабарилга хэхэ шэнэ цех барилганда эдэбхитэй-гээр хабаадалсаа. Зураг дээрэ: бригадир Д. Г. Васин.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

★ ★

Москваһаа мэдээсэнэ

СССР-эй Верховно Советдэй Президиумдэ

Гүрэнэй Эрмитажай эмхидхэгдэһээр 200 жэлэй ойгоо дашарамдуулан, ажалшадые уран байхан юумэндэ дурагайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһынь төмдэглэн, СССР-эй Верховно Советдэй Президиум 1964 оной октябриин 19-нэйнөө Указаар тус музейн 26 худэлмэрилэгшые СССР-эй орденуудаг болон медальнуудаар шагнаа.

Ажалай Улаан Тугай орденоор: Зүүн зүгэй таһагай һан жасые баригша А. В. Банк, Ородой соёлой түүхын таһагые даагша В. И. Васильев, Баруун Европын искусствын түүхын таһагай хэлтэсые даагша Т. Д. Каменская, музейн ахалагша хүтэлмэрилэгшэ А. М. Лазарева, Антична үеын таһагые даагша А. А. Передольская, Нумизматикын таһагай һан жасые баригша И. Г. Спасский гэгшэд шагнагдаа.

«Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор 7 хүн, **«Ажалай шэн габьяагай түлөө»** медальаар 3 хүн, **«Ажалдаа шалгарһанай түлөө»** медальаар 10 хүн шагнагдаа.

Совет сэрэгэй делегаци Белград ерээ

БЕЛГРАД, октябриин 20. (ТАСС). СССР-эй Оборонай министрэй орлосно, дивизиин маршал В. А. Судец түрүүтэй совет сэрэгэй делегаци энэдэ ерэбэ.

Энэ делегаци немец-фашис булимтаргшадһаа Белградай сүлөөлэгдэһөөр 20 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадаха байна.

ФЕРМЫЕ ДААГША ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Химиин туйлалта — фермэ бүхэндэ

— Дрожжо? Хубаа, энэмнай бирагуйл даа....

Нигажэ гараараа доошонь зангаад, «Восточные Саяны» колхозой Галбайн һаалиин фермые даагша Жамса Борхонов газаа талаһаа гажажа һандаршаһан байра тээшэ маанадые дахуулба.

— Хаража һонирхыт даа, хаанань һолоомо бүйлуулжа болохо гээшэб, — гээд Жамса Борхонов ханиешье зэмэлһэниень мэдэгдэхагүйгоор хэлэбэ. Тэжээл бүйлуулха газар түхеэрхэ, «ЗИ-1» тухалай машина тодхохо, «КВ-200» котёл һэлгэхэ хэрэгтэй. Байдалнай бирагуйхэн лэ гээшэ.

Фермые даагшын гэмшэхэ, гомдохонь захагүй. Хүн бүхэниие зэмэлнэ. Колхозой правленин, инженер, зоотехник, отделение эрхилагшэ — бүгэдэнэдэ хүртөө.

Юрэдөөл өөр тухайгаа юушье хэлэнгүй үнгэрөө. «Нанһаа саагуур, нараһаа нилагуур» гэһэншүүгэр тэрэнэй хэлэһые ойлгожо болохо.

Колхозой центртэ оршодог энэ фермэдэ малайнь бүри сентябриин һүүлээр буужа ерээшье һаань, мүнөө хүрэтэр эндэ гидролизно аргаар һолоомо бүйлуулха гэжэ бодомжолжо захалаашьегүй байһаар.

Мүн энэ талаар Таблангуудай һаалиин фермэдэшье юумэ хэгдээгүй. Энэ фермэнь 300 гаран үнеэтэй, колхоз дотороо эгөөн томодо тоологдодог. 270 үнеэниинь мүнөө һаалгагдана. Энээнһээ гадна, тус фермэдэ 450 буруу, хашарагуудай гүүрэн үбэлжэхэ юм. Юрэдөөл тэжээл ехэ хэрэгтэй болохо байна. Эндэ тэжээл бүйлуулха газаршье бии. Малай байрын хахадынь тэжээл бүйлуулгада таһалгданхай. Тэндэ гидролизно аргаар тэжээл бүйлуулха түхеэрэлгэнүүдые тодхоол һаа, ехэ юумэ хэжэ болохо һэн. Зүгөөр эндэ «КВ-200» тухай котёлһоо ондоо юумэ байхагүй.

— Гидролизно аргаар тэжээл бүйлуулха түхеэрэлгэнүүд тэндэ суургагдай байна, — гээд фермын тоо бүридхэгшэ Ринчин Брюханов хажуу тэшэнь заба.

— Химиин туйлалтануудые фермэдэ нэбтэрүүлхэ талаар бүхы хүсоорөө оролдохобди. Октябриин 10-даар һаалиин бүхы дүрбэн фермэдэ гидролизно аргаар һолоомо бүйлуулагдажа захалха. Тэд мүнөө дээрээл..., — гэжэ энэ колхозой парткомой секретарь В. К. Пахахиновтай үнэ хада хоорондынмнай һанаандэ ороодхино.

Тэд мүнөө хүрэтэр нэгэшье түхеэрэлгэнь худалөөгүй байһаар.

Жэмһэг нютагһаа Галбай хүрэтэр автомашинаар захад час соол ябажа хүрэхэ. Тэд энэ хөёр нютагта байрладаг ажахынуудай мал ажалда тад ондоо байдал үзэгдэнэ. Саянай совхозой һаалиин бүхы 6 фермэдэ гидролизно аргаар тэжээл бүйлуулха түхеэрэлгэнүүдэй худэлгэгдэжэ байхада, «Восточные Саяны» колхозодо тэрээн тухай һаял түсэблажэ байна. Тиихэ үедэ колхозой фермэдэ һү һаалинь доошоол ороо. Галбайн фермэдэ октябриин түрүүшын 10 хоногто сентябрь һарын һүүлэй арбан хоногойхиһөө һаалинь 30—40 процентээр бага болошоо. Эндэ удэр бүри сентябриниихиһаа 3 центнер шахуу һүн бага абтана. Энээгээр болохоо, һарада 80—90 центнер һүн алдагдаха болоно бшуу. Ялахын сагта һү һаалинь эндэ нёдондоной хиһөө доошоо болошоо.

— Малай тэжээл муу: сүүдхэдэ унеэн бүриндэ 1 килограмм үбэ, 500 грамм хартаабха, 10 килограмм сагаан һолоомон үгтэнэ, — гээд колхозой главна зоотехник нухэр Степанов гараа долгиба.

Тэжээлэй нимэ бирагуй байхадал, гидролизно аргаар һолоомо бүйлуулха, тэжээлэй шэмыень дээшэлүүлхэ гэжэ нэн түрүүн зоотехник оролдохо байгаа бэшэ гү?

— Гүүртэнүүдые бүридхэжэ, малаа үбэлжэлдэнь оруулжа, сулеёмнай болоногүй, — гээд зоотехник бэсэ сагааруулхые һэдэшэ. Теэд бэшэ хүршө ажахынуудтань баһал нимэ эмхидхэлэй худэлмэри хэжэ байгаад, тэжээл бүйлуулха түхеэрэлгэнүүдээ худэлгэжэ шадана ха юм.

Илангаяа «Восточные Саяны» колхоз тэжээл бүйлуулха хэрэгтэ онсо анхарха байгаа гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, эндэ үбһө бэлдэхэ түсэбынь 5000 центнерээр, силос — 3000 тонноор дутуу дүүргэдэг ха юм. Зүгөөр һолоомонинь сохихидэ нели дээрээ хөтөлөөр. Нимэл урагшагүйгөөр ажаллаһанай эсэстэ һу һаяха, гүрэндэ худалдаха талаараа энэ колхоз үйлэдбэриннөө урагшаг дотор һүүл барижа ябана бшуу.

Гидролизно аргаар тэжээл бүйлуулха гээшэ минии хэрэг бэшэ гэжэ фермые даагша тоолоно. Тэрэнэй хэер зоотехник хэхэ болоно. Зоотехниктэнь тиимэ юумэ хэхэ саг хүрэнэгүй. Парткомой секретарь тэрэн тухай миил бодомжолһоор үнгэрнэ. Тэрэндэ хам ороо хүн байхагүй.

Зүгөөр Саянай совхозто тад ондоо байдал үзэгдэнэ. Совхозой директор оороо түбэй фермэдэ удэрбөө хэдэ дахин ябажа, энэ худэлмэри эмхидхэнэ. Мүн бүсад фермэнүүдтэ харюусалгатай нухэд табигдажа, өөрэ хэрэгые урагшань татана. Оёһэдөө ябажа, харуулжа байгаад эмхидхэдэнь, ажал хэрэг урагшатайгаар бүтэнэ ха юм. Энээнэй ашаар дрожжоор бүйлуулагдаһан тэжээл удэрһөө удэртэ ехэ болоно. Тиимэһээ малда тэжээл дуталдана гэжэ гомдохо хүнүүд тэндэ байхагүй. Һу һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбыньшье урагшатайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Үбэлэй сагта һүн хэр ехээр абтахаб, малай шагнуур хэр нэмэгдэхэб гэһэн асуудал нэн түрүүн тэжээл хэр хэрэгээр бүйлуулагдаһаар шиидхэгдэхэ ушартай. Тиимэһээ энэ асуудал ажахын мэргэжэлтэдэй, партийна организациннуудай гол анхаралда абтахаһаа гадна, фермые даагша урагшалха ёһотой. Фермые даагша гөэшэмнай өөрынгөө ажаллажа байһан газарта ёһотой эзэн байха, тэндэ бүхы юумээ һайнаар хэхэ гэжэ оролдохо ёһотой ха юм.

«Правда Бурятии» болон «Буряад үнэн» газетэнүүдэй шалгалтын бригада.

МЯХА ЕХЭЭР АБАХА АРГА

[illegible] жэл соо нэгэ һайн үнеэн 300—350 килограмм, эхэ хонин 25—30 килограмм, эхэ гахай 900—1000 килограмм мяха [illegible] шагнуурээр) абажа болохо. [illegible]нуудые хаража үзэхэдэ, газ[illegible]үйлэдбэрилгын аша үрэ ехэтэй [illegible]нинь эли тодоор ойлгогдонэ. [illegible] тиимэ байбашье һаань, рес[illegible]ын олохон ажахынуудта га[illegible]үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ анхарал [illegible] хандуулагдана, гахайн тоо [illegible] үсөөрхэ ябадал үзэгдэнэ. [illegible]өл, Яруунын үйлэдбэриин [illegible]нин ажахынуудта гахайнуу[illegible]өөрнь угы хэжэрхин алда[illegible]ба. Байгша ондо энэ алдуу [illegible] ябадал ойлгогдожо, гахай [illegible]лэдэ анхарал ехээр табиг[illegible] болонхой.

[illegible] управлениин Һарһатын сов[illegible] гахайн фермые хаража үзээ. [illegible] энэ фермэшье гэжэ нэрлэ[illegible]мэ угы байнан юм. Энэ жэ[illegible]ээр һайн үүлтэтэй эмэ пор[illegible]нуудаг болон азарга гахайнуудаг [illegible]гажа абтаа. Ажал хүдэлмэ[illegible] оролдосотойгоор хандадаг, ду[illegible]хнуудаг шэлэгдэн олдожо, га[illegible]хайн фермэдэ эжаллана. Фермые даагшаар дуршэл ехэтэй худэлмэришэн Роман Федорович Щепин томилогдонхой. Энэ фермэдэ механизатор И. М. Котов, ветфельдшер А. В. Блохин, хамтадаа 7 хүн ажаллана. А. В. Блохин техник-урэжүүлэгшээр ажалладаг, мүн фермын зоотехническэ бүридхэл хэдэг юм.

Байгша оной октябриин 1-нэй мэдээгээр, энэ фермэдэ бүхыдөө 487 гахай байгаа. Тэрэ тоодо 72 гол эхэ гахай, нэгэ дахин түрүүлээд тушаагдаха 83 эхэ гахай, бэшэнинь поршоонхонуудаг. Һаяын удэрнүүдтэ үшөө 35 эхэ гахай түрэхэ юм. Октябрь һарада 30 эхэ гахай, ноябрьда — 6, декабрьда — 16, 1965 оной январьда — 35, февральда — 50, мартда — 30 эхэ гахай үражүүлэгдэхээр хараалагдана. Түрэхэ, түрэһэн гахайнуудые байлгаха байрын — станогуудай үсөөнһөө боложо, гахайнуудаг эдэ шэнээнээр үражүүлэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Бүхы эхэ гахайнуудынь элитнэ, нэгэдэхи классай. Тиимэһээ энэ фермэ саашадаа үүлтэрэ гахайн поршоонхонуудые үсхэбэрилжэ, республикыш бусад ажахынуудта худалдаха аргатай болохо.

Энэ фермынхид жэлэй эсэстэ 350 гахайтай, тэрэ тоодо 30 гол эхэ, нэгэ түрүүлээд тушааха 60 эхэ гахайтай болохо түсэбтэй байбал, бүхыдоо 600 толгой гахайтай, тэрэ тоодо 70 гол эхэ, нэгэ түрүүлээд тушааха 80 эхэ гахайтай болохоор хараалагдана. Тиихэдэ жэлэй дүүрэтэр үүлтэрэ 187 поршоонхо, 1965 оной нэгэдэхи кварталда 300 поршоонхо ондоо ажахынуудта худалдагдаха. Энэ фермэ поршоонхонуудтайгаа суглаа будаг бүлэгоороо байлгагдана. Энэнь эхэ гахайнуудые нэгэ-нэгээрнь байлгаһаа онсо илгаатай, ажалдашье дэнхэй. Бүхэли жэл соо гахайнуудаг түрүүлэгдэнэ. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин таймай гахайн байра зүбөөр ашаглагдана. Мүнөө энэ фермэдэ ерэйдоод 35 эхэ гахай байлгаха байратай — станогтой юм. Жэлэй дүүрэтэр 80 эхэ гахайн станок түхеэрэгдэхэ. Мүнөө түрэһэн гахайнуудаг

Коммунист тухай хөөрөөнһөө

Хүсэлынь бэелхэл байха

Газаа үбэлэйхидэ адли хүйтэн, һалхитай. Михаил малгайгаа даран заһажа, түргөөр гэшхэлнэ. Хүдэлмэриин халаанай эхилтэр үшөө удь, аяар хоёр час байбаншье, тэрэ яаранa хэбартэй. Һуулэй үедэ тэрэ ажалдаа ехэ эртүүр, бултанһаа урид ерэжэ, хэрэгтэй станогойнгоо урда зогсоно.

— Үдэр эдэлхэеэ ерэхэгүйб, үдэшэ оройтожо болохоб. Ехээр бү хүлеэгээрэй,—гэжэ һамгандаа хандан хэлэхэ зүүраа,-унтажа хэбтэһэн Шура басагаяа таалаад, хармаандаа тетрадяа хэжэ, бушуу түргэнөөр гэрһээ гараба.

Надя һамганиинь һанаагаа алдан, хойнохоонь харан үлэнэ. Үглөөгүүр эртүүр гарадаг, үдэшэндөө ороё ерэдэгтэнь дадаһаншье һаа, һанаата болоно. Нүүдэйнгөө гэртээ ороё ерэхэдэ түрүүшээр сухалдадаг байнаниинь һанаандань ороодхино.

— Юундэ иимэ эртэ оношош, ороё болотор ажалланаш. Тогтоогдоһон хүдэлмэриин саг биш ха юм,—гэжэ нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байха.

Түрүүшээр Михаил һамганайнгаа сухалдахада наада энеэдэн болгоод үнгэргэдэг байһан. Нэгэтэ һамгандаа иигэжэ харюусаа һэн:

— Надя, мүнөө цехтэмнай бэрхэшээлтэй саг дайралдаа. Би бултанһаа түрүүн ажалдаа ерэхэ, ороёшье болотор байха ёһотойб. Энэ элдэбэн шалтагаанһаа болоно. Заримдаа авари болохо гү, али ямар нэгэн тухеэрэлгын зогсошохо ушар гарана. Типхэдэ хүдэлмэришэд миин байха болоно. Би слесарь мэргэжэлтэй байһан туладаа цехэйнгээ тухеэрэлгэнүүдые таһалгаряагүй һайнаар хүдэлгэхэ, саг соонь шалгаха уялгатайб. Би коммунист хүн бэшэ аалби?

Надя нүхэрөө ойлгоо. Энэл үгөөр олон юумэ хэлагдээ. Коммунист хаанашье түрүү зэргэдэ ябаха, ямаршье бэрхэшээлые зоримгойгоор дабан гараха ёһотой. Михаил өөрынгөө һэшхэлэй зэргээр дааһан ажалдаа хандана. Цехтэ бэрхэшээлтэй үеын дайралгаха хүдэлмэриин саг дүүрээ гэжэ гэртээ ябангүй, дутагдал усаахаха, түхеэрэлгэ заһабарилха гэжэ оролдоно. Нимэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр, нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно Надя нүхэрөөрөө омогорходог болоһон юм. Оролдосотой, үнэн сэхэ хүдэлмэришэн гэжэ нүхэдынь Михаил тухай хөөрэлдэдэг болоо, тэрэнэй мэгтаалта ажал тухай олон тиражтай заводой газетэдэ бэшэгдээ, дүрэ зурагынь толилогоо.

Ажалдаа ехэ сулөөгүй байбаншье, Михаил һураха, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэжэ шидээ. Һанал эрмэлэлгэ тухайгаа һамгантаяа хөөрэлдэбэ. Һураха гэһэн хүсэлэл тэрээндэ тэнтэ түрөө бэшэ. Үшөө бага наһатайдаа, һургуулида ябахадаа инженер гү, али техник боложо, оньһон машинануудые мэдэлдээ абажа хүдэлөө һаа гэжэ тэрэ болодог байгаа. Харин дайнай, мүн дайшай һуулээрхи хүндэ хүшэр үедэ һурэхэдэ бэрхэшээлтэй байжа, тэрэ хүдэлхэ баатай болоо һэн.

— Шинии шидхэбэриие зүбшөөнэб, һура,—гэжэ Надя харюусаа һэн.

Иигэжэ дүрбэн жэлэй саада тэй Улаан-Удын мяха-консервна комбинадай хүдэлмэришэн Михаил Сафронов үдэшын техникумдэ ороһон байгаа. Түрүүшээр хүдэлжэ байгаад һураха гээшэ ехэ бэрхэшээлтэй һэн. Барандаш, ресфедер, линейка гэхэ мэтые гаргаа үнинэй барягүй, мүн һургуулида үзэгдэһэн зарим юумэ мартагдаа. Тэрэнээ дахин дахин дабтан үзэхэ, шэнэ юумэ шудалха, чертеж зурахань бэлэн бэшэ. Теэд яахаб. Бэрхэшээлнээ айжа, гадаргаа сухаржа ябаа һаа, урдаа табиһан зоримгоёо, һанаһан хүсэлэлөө бэелүүлжэ шадахагүй ха юмши. Ходо сүлөөгүй байха гэг ерээ. Михаил суртаа һурадаг нүхэдөө гэгдэхэ дурагүй байһан туладаа үдэшэ ороё болотор, амаралтын үдэршье ном үзэжэ, һуралсалай түсэб дүүргэжэ эхилээ.

...Михаилай дүүргэһэн һүүлшын чертеж шалгаһанай һүүлээр багшань «5» гэһэн сэгдэлтэ табиба. Һүүлшын, табадахи курсда ороулгадаа гэһэн сопосхолые тэрэ ехэ хүлеэн абажа, баярлахын ехээр баярлаа һэн. Түрүүшын жэлдэ дайралдаһан бэрхэшээлнүүд дабагдаа. Урдань үшөө нэгэ, ехэ харюусалгатай жэл үлэбэ. Һуралсалай һүүлшын жэл, табан жэлэй туршада үзэһэн юумэеэ согсолон, шалгалта барижа, техник болоһон үнэмшэлгэ гаргаа абаха һүүлшын жэл. Урдань үшөө нэгэ горитой алхам хэхэ зорилгэ үлэбэ. Михаил энэ алхам зоримгойгоор хэхэ, һүүлшын бэрхэшээл дабан гараха байһандаа найдана.

Мүнөө Михаил Елизарович комбинадай желатин үйлэдбэридэг цехтэ ажаллана. Энээнһээ урда арһа ноонной цехтэ арбаад жэл соо хүдэлһэн, дүй дүршэлтэй слесарь гэжэ сүүда гараһан юм. Тэрэ цехэйнгээ бүхы тухеэрэлгэ өөрынгөө табан хүрсэн шэнги мэдэдэг, һайн харууһа хэжэ, таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэхэ арга эолгодоо һэн. Харин май һарын нэгэ үдэр тэрэшиие комбинадай директор дуудажа, желатинова цехтэ ошохыень дурадхаа бэлэй. Тус цехэй тухеэрэдэгэ мүүгаар ашаглардана, хэрэгтэй техническэ харууһан эмхидхэгдэнэгүй, заһабари саг соотоо хэгдэнэгүй гэжэ директор хэлээд, тэндэ эмхи гүрим байгуулхые шамда найданабди, ши коммунист, дүй дүршэлтэй слесарь байнаш гээ һэн. М. Е. Сафронов энэ хөөрэлдөө мүнөөшье һайн һанажа ябадаг.

Энэ дурадхалһаа түрүүшээр арсаха гэжэ һанаһан аад, һайнаар бодожо үзөө. Хүүшэн цехтээ хүдэлхэнь бэлэн, коллективтээ дадаһан байгаа. Мүн мал олоор абтажа, үүсэлэлгын үедэ цех һайнаар бэлдэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй уралан нарижуулгын дурадхалаар үрэмдэлгын станок зохёогдоод, ажалай бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ арга олгогдоһон юм. Желатинова цехтэ ошоо һаа, бүхы юумэ шэнээр эхилхэ, тухеэрэлгэтэйнь танилсаха, тэдэнэй олонхиие заһабарилха хэрэгтэй болохо. Түрүү участоркһа гээгдэнги ажахыда ошохо хэрэгтэй байба. Теэд шэнэ газарта ажаллахадаа комбинадай дирекциин, парткомой найдабари харюулжа шадахагүй гэжэ тэрэ һайн бодомжолжо үзөөд, зүбшөөлөө үгөө балэй.

Желатинова цехэй машинануудай олон узел һэлгэхэ, олон тухеэрэлгэ заһабарилха хэрэгтэй болобо. Судоо забдагүй ажаллаха саг дахинаа ерээ. Мал олоор үүсэлэлгын харюусалгатай сагта комбинадай бүхы цехүүд жэгдэ һайнаар хүдэлхэ ёһотой ха юм. Цех соо эмхи гүрим байгуулха, тухеэрэлгэ заһабарилхын тула гагнуршан хэрэгтэй байгаа. Цехтэмнай гагнуршаниие үгыт гэжэ механическа цехэй начальникта, главная механикта тэрэ хэды дахин хандаа. Харин гагнуршанай цехтэ ерэһэнэй һүүлээр эдэ хоёр бүхы тухеэрэлгэ заһабарилаа, үйлэдбэреэ шэнэдхэн байгуулаа.

— Хуушан арга эндэмнай үшөө хэрэглэдэнэ. Желатин отолхо ажал хүндэшье бэшэ аад, эсэбэритэй, энэ ажал оньһожоруулаа һаа, хэды һайн болохо һэм,—гэжэ Михаил суртаа хүдэлдэг нүхэдтөө хэлэжэ, нэгэ чертеж хармаанһаа гаргаад харуулба. Слесарь М. Е. Сафроновой хэһэн чертежой ёһоор желатин отолхо машина мүнөө зохёодожо байнхай.

Манай Михаил даажа абаһан ажалдаа ходо харюусалга ехэтэйгээр хандадаг гэжэ нүхэдынь тэрэниие мэгтадаг. Эрхим һайн слесарь байхаһаа гадна, тэрэ ажаллажа байгаад һуралсана, гэр бүлэдөө ехэ туһаламжа хүргэнэ, хоёр үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Тэрэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ эзэгэдэ хүртэһэн. Коммунистын, ударнигай нэрэ хүндые бодото ажал хэрэгээрээ харюулха гэжэ тэрэ ороолдоно.

...Газаа хараныы болонхой. Михаил Сафронов халаанаа дүүргээд, гэртээ бусажа ябаба. Ехэл эсэһэн янзатайшье һаа, харин баяртай, хүхюутэй. Гэртээ нэгэ бага амараад, техникумдээ ошожо, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Мүнөөдэр слесарь—үглөөдэр техник болохо хүсэлэнтэй М. Е. Сафронов ажалдаашье, һуралсалдаашье түрүү зэргэдэ ябаһаар. Техник болохо хүсэлэлынь заатагүй бэелүүлэгдэхэ. Ямаршье бэрхэшээлнээ айдаггүй зоримгой хүнүүд л һарбайһанаа абадаг ха юм.

Г. ХАРЧЕНКО.

КАМЧАТКЫН ОБЛАСТЬ. «Браслав» гэжэ загаһа барилгын траулерай экипаж 84 мянган к[illegible] нер загаһа барижа, жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Мүнөө «Браслав» дахяад далайда гаража, түсэ[illegible] гадуур загаһа барижа эхилээ. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): «Браславай» капитанай эзэг[illegible] туһалагша В. Коробков, бригадир О. Ротов, матрос Н. Трояновский, үйлэдбэриие даагша технолог [illegible] Хливененко гэгшэд байна.

ТАСС-ай фотохроник[illegible]

Хүдөөдэхи политическэ гэгээрэлэй һуралсал

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЭБДИ, —ШИГЭЖЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ЗЭДЭ

Зэдын үйлэдбэриин управлениин бүхы колхоз, совхозуудта партийна һуралсалай эхинэй хэшээл хаа хаанагүй болобо. Һуралсалай шэнэ программада ажалшад ехэ һонирхолтойгоор хандажа, нёдондоной хиһоо һураггүй олон хүн политическэ эрдэмэй дээшэлүүлжэ эхилбэ. Манай үе сагай коммунис хүдэлөөнэй гол шухала теоретическа асуудалнуудые шудалха 20 семинарнуул, 45 кружогуудта хамтадаа 1500-гаад хүн хабаадана. «Коммунизм», Доржи Банзаровай, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай эхин партийна организацинуул коммунистнуудай болон партийна бэшэ эдэбхитэдэйнгээ политическэ һуралсал илангаяа эмхитэй һайнаар эхилээ.

Юрэнхы эрдэмэй үдэшын дунда һургуулинуул мүн түрүүшынгээ хэшээлнүүдые октябриин 15-да хэбэ. Жэшээлхэдэ, Петропавловкын үдэшын дунда һургуулида 200 хүн колхознигуул, алба хаагшад һуража захалба.

БАРГАЖАН

Эндэхи партийна эхин организацинуудта хаа хаанагүй политкружогуул, һургуулинуул хүдэлжэ захалаа. Баргажанай совхозой зүргаадахи фермын һүбэ гэжэ түб тосхондо октябриин 15-най үдэшэ һургуулиин байшанда урданайхиһаа ороё болотор электрын гал яларба. Хоёрдохи халаанда һурадаг багашуулай һүүлөөр малшад, механизаторнуул хамтадаа 29 хүн политһургуулиингаа түрүүшын хэшээлдэ сугларбад. Пропагандист нүхэр А. М. Шафиров һуралсалай программатай шагнагшадаа танилсуулаад, нэгэдэхи темээрнь лекци үншээ. Һургашадай үзэһэн темээ түнзэгыгөөр шудалхын тула хэрэгтэй литературынь хэлэжэ үгөө, теоретическэ партийна журналнуудые захил хажэ абадаг байхыень хүнүүдта һануулан дурадхаа. Шагнагшад түрүүшынгээ хэшээлнээ эхилжэ, конспект бэшэжэ захалаа. Энэн тухай «Баргажанай үнэн» газетын редакторай орлогшо нүхэр М. Яковлев манда мэдээсэ.

ТҮНХЭН

— һуралсалай түрүүшын хэшээл хэхэ октябриин 15-да аймагаймнай бүхы ажахы, эмхи зүргаанүүдта дүн хамтадаа 100 кружогуул, 18 семинарнуул нээ[illegible] доро хүдэлжэ эхилээ. Толгойн (пропагандист Саввинова Т. Х.), Жэмһэгэй (пропагандист Анзаев Н. П.), Тоорын (пропагандист Храмцов Е. Х.) дунда һургуулинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн теоретическэ семинарнуул бүгэдэнһөө һайнаар, идейнэ [illegible] хэмжээндэ хүдэлжэ захал[illegible] «Маяк», Лениной нэрэмжэ[illegible] «Восточные Саяны» колхозуу[illegible] политическэ кружогуул бо[illegible] һургуулинуудта һураха боло[illegible] нүхэд бүлтаада түрүүшынгээ [illegible] шээлдэ хабаадаа гэжэ тэнд[illegible] парторганизацинуудай секрета[illegible] нуул парткомдо мэдээсэ,—г[illegible] Түнхэнэй үдөөгэй партко[illegible] секретарийн орлогшо нүхэр [illegible] мурзов редакциламнай хонхо[illegible] бо.

Политическэ һуралсалай [illegible] жуулгаар Түнхэнэй бүхы колх[illegible] совхозуудта зоореттимимм[illegible] һургуулиин хэшээлнүүд эдэ үлэ[illegible] нүүдта боложо байна.

СЭЛЭНГЭ

Селэнгын Юроогэй Карл Маркс[illegible]сын нэрэмжэтэ колхозһоо ин[illegible] мэдээсэнэ: манда тогтоогдо[illegible] 8 политкружогуудай гэшүүд [illegible] тябриин 15-да оулгаадаа сугл[illegible]жа, хүдэлмэрээ эхилээ. Түр[illegible]шынь хэшээлнүүдтэ колхо[illegible] парткомой гэшүүд байлсаа. Б[illegible] жок бүхэн түрүүшын үдэ[illegible] һайнаар хүдэлжэ эхилээ [illegible] сагнагдаа. Пропагандист [illegible] Санданович Цыбиктаровай хүн[illegible] баригдаг колхозой түб тосхо[illegible]хи кружогой хүдэлмэриин [illegible] жэшээ тусхайлан тэмдэглагдэ[illegible]

ХАМАГ ХҮДЭЛМЭРИ—ОНЬҺОНОЙ ХҮСӨӨР

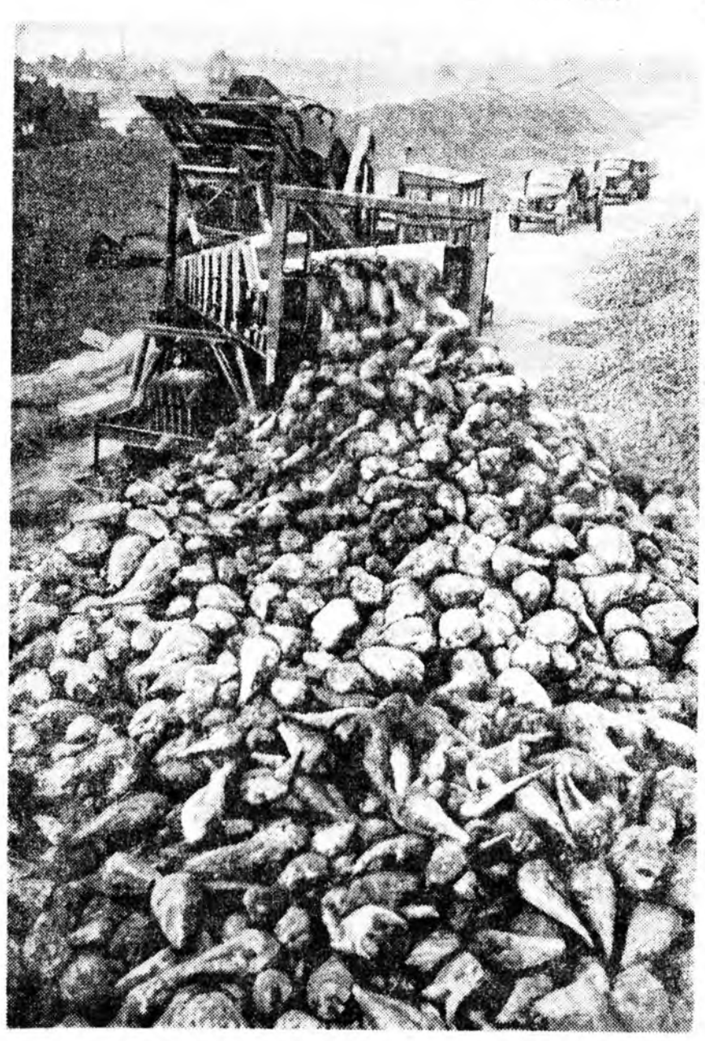

Алтайн хизаарта саахарай свеклын баян ургаса хуряагдана. Свекло тушаалга түлэг дундаа. Зураг дээрэ: Бийскэ саахарай заводой свекло тушаажа абадаг түбэй пунктда.

ТАСС-ай фотохроник[illegible]

Исэнгэ нуур. Гансал урда зүгһөөнь энэ мэлмэрэн байгаа номин хүхэ нуурта Бухасаан хада бага хабсагайтан ерэжэ мүргэнэ. Энэ хадын баруун таладань, нуурай эрьеһээ тээ урдахануур, улайха харгы дээрэ ажал хэрэгээрээ суурхажа байһан, ажахы дотороо эгээл томо Алтанай һаалиин фермэ улам түбхинэжэ, үйлэдбэридөө элдэб шэнэ арга, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлжэ байдаг.

Коммунис ажалай коллектив гэһэн алдар сууда хүртэһэн тус фермын һүлдэ болохо Улаан тугынь үглөөнэй наранаар үргэгдэжэ, ута ургын ороёдо бүхэли удартөө намилзан, далбалзаа байхал.

Эндэхи һаалишад, малшадай ажал хүдэлмэриинь урэ дүн магтаал сууда гараһаар үнинэй. Эдэнэр һу һааха, гүрэндэ хүдэлдэхэ түхеэрэн жэлэйнгээ түсэб аяар сентябриин 3-да дүүргэнхэй. Түсэбһоо гадуур 450—500 центнер һу жэлэй дүүрэтэр худалдахаар эндэхи эгээ мүнөө эрид шууд тэмсэжэ байһан үетэй.

Энэ зунай эсэс багһаа тус фермэ дээрэ ехэ хүндөтэй болоихой һэн. Үнэндэй болон түлжүүлэгдэхэ, шахагдаха малай тэжээлые һайнаар, шэмэ шүүһэтэйгээр буйлуулдаг, химическэ элдэб бодосуудые тэрээндэнь холидог бодохо оньһон орёо тухеэрэлгэ Алтанай фермын дэргэдэ тодхохо гэһэн ехэ хүдэлмэри Исэнгын совхозой механизаторнуул бэелүүлжэ эхилһэн бэлэй...

...Хоёр зуун үнэндые уяанда байлгажа харуһалха, һааха шулуугаар барифан типовой томо байра. Тэрээндэ хадхан бодоогдоһон мүн лэ томо барилга соо һүүлэй үдэрнүүдтэ ажалай охин бүри заашье замханагүй. Совхоз доторхи хүндэ хүшэр хүдэлмэриие оньһожоруулха талаар механик Дмитрий Владимирович Чинвин тээшэ хараадхина.—Манайтнай эндэ суута хонишон Балдама Доржиева—Социалис Ажалай Герой бии гүб даа. Ажалайнь дун һайн. хоорэлдэхэдэтнай болохо.

— Бажагарай Дугаржаб баһал һайн дунтэй: һайнаар ажаллаһанайнь урманда үглөөдэр Горячинск ошохо путевко үгөөбди,—гэжэ зоотехник Эрдынеев оролсобо.

— Манайтнай отделениде 23 отара. 20-ood гаран мянган хонид. Зуугаад шахуу хүнүүд хүдэлдэг. Эхэ хонидой 13 отара. Эдэ нүхэдтнай бултадаа оролдожол, шадал зэргээрээ ажаллажал байдаг хүнүүд гээшэ,—гэжэ Очир Бадмаевич нэмэбэ.

Зай, байза, ябаад ерэсли даа, хэрэгтэйшье һэм,—гэзд зоотехник бидэниие дахуулан газаашаа гараба.

«Бажагарай Дугаржаб гээшэнь ямар хүн байгаа юм ааб. Бата бухэ, барас будуун дуутай, юрэдоол бажагар хүн байгаа ёһотой»,—гэхэшэлэн харгыдаа бодожо ябатараа:

— Бажагаров Дугаржаб гэжэ омогтой хүн гү даа? — гэжэ урдаа һууһан зоотехнигһээ асуубаб.

Тэрэ энеэбхилэд гэзд:

— Үгы даа, Чимитов Дугаржаб. Энэ харагдааша Бажагар гэжэ хадын үбэртэ түбхинэһэн хадань тингэжэ нэрлэдэгбди,—гэбэ. — Энэ голнай Хабшараанга гэжэ нэрэтэй.

Бажагар гэжэ адха шулуун хадын ороёе үглөөнэй наранай арай арайсекретарь Очир Бадмаевич Бадмаев тээшэ хараадхина.—Манайтнай эндэ суута хонишон Балдама Доржиева—Социалис Ажалай Герой бии гүб даа. Ажалайнь дун һайн. хоорэлдэхэдэтнай болохо.

— Бажагарай Дугаржаб баһал һайн дунтэй: һайнаар ажаллаһанайнь урманда үглөөдэр Горячинск ошохо путевко үгөөбди,—гэжэ зоотехник Эрдынеев оролсобо.

— Манайтнай отделениде 23 отара. 20-ood гаран мянган хонид. Зуугаад шахуу хүнүүд хүдэлдэг. Эхэ хонидой 13 отара. Эдэ нүхэдтнай бултадаа оролдожол, шадал зэргээрээ ажаллажал байдаг хүнүүд гээшэ,—гэжэ Очир Бадмаевич нэмэбэ.

Зай, байза, ябаад ерэсли даа, хэрэгтэйшье һэм,—гэзд зоотехник бидэниие дахуулан газаашаа гараба.

«Бажагарай Дугаржаб гээшэнь ямар хүн байгаа юм ааб. Бата бухэ, барас будуун дуутай, юрэдоол бажагар хүн байгаа ёһотой»,—гэхэшэлэн харгыдаа бодожо ябатараа:

— Бажагаров Дугаржаб гэжэ омогтой хүн гү даа? — гэжэ урдаа һууһан зоотехнигһээ асуубаб.

Тэрэ энеэбхилэд гэзд:

— Үгы даа, Чимитов Дугаржаб. Энэ харагдааша Бажагар гэжэ хадын үбэртэ түбхинэһэн хадань тингэжэ нэрлэдэгбди,—гэбэ. — Энэ голнай Хабшараанга гэжэ нэрэтэй.

Бажагар гэжэ адха шулуун хадын ороёе үглөөнэй наранай арай арайхан гэрэлтүүлжэ байхада, тэрэнэй зүүн хажуугаар хүсэтэ «ДТ» трактор һүри боломоор зеленко шэрэзд, газар доһолуулан, аалихан һолжорһоор гаражa ерэбэ.

— Аа, тэрэ харагдаба даа. Битнай хонидоо дахахам, холо ябашоогүйдэнь. Олон юумэ юуншье хоорэжэрхихэбиб даа. Дугаржабтай гү, али Жамсагай хөөрэлдөөрэйты, — гэзд хонишон Дулгар Доржиева—Дугаржабай һамган ябахаа забдаба.

— Үгы теэд тамнай хорёод гаран жалдэ хонин ажалда хүдэлһэн, айхабтар баян дүй дүршэлтэй хүн гээшэлта,—гэбэди.

— Юутэй гэжэ?

— Ажалай оншые олоһон, шадамар бэрхэ болоһон байгаа ёһотойг гэнэбди даа.

— Үгы, юрэдөө, нухэд, хайрлагты, тэрэ эрэшүүлтэймнай хөөрэлдөө һаатнай дээрэ даа. Зай, баяртай!—гэзд мориндоо түргэн морложо, хонидойнгоо хойноһоо хатаргашаба.

Бишыхан болдогтол адли шэбхэ гаргагданхай. Арбаад шахуу томо һуринүүд газаань, тэрэнэй хажуугаар соможо байһан гонзогор ута зеленкын һуриин һуури табяатай.

Түмэр аса ургэлһэн, набтар шуудэгэр бэстэй, хара хурин шарайтай, бууралтажа ябаһаь толгойтой хүн түргэ түргэн алхалһаар бидэнэй хажуудa ерэжэ мэндэшэлбэ.

—Энэл даа, мүнөөхи Бажагаровнай,—гэжэ зоотехниг эзэлжэ урдеэгүй байгар:

— Дондок Эрдынеевич, үгы энэ худагаймнай гэрые табяа болоод, задагай зайданаар хяяад ариншоол. Оношо харыг. Углуу булангаараа нара һэтэ нэбтэ хаража байнал. Үбэл болоходо яяха зонбибди. Тули болишье адли, уһа халаахагүйл, —гэнээр хонишон үбгэн бидэниие дахуулан, худагай гэр тээшэ гэшхэлшэбэ.

— Үгы теэд, та, оороо эндээ байгаа ха даа хаража, хамнажа байгаадь, һайнаар хүүлээд абаха байгаа гүбта даа,—гэзд Эрдынеев гүбэд гэбэ.

— Эдэниишни һахижа, хаража байха гэжэ яаха хүнбиб, Усгэлдөрөуржадэрэй хонидоо угааха гэжэ таптай тухашараад, шэбхэеэ гаргаха, тэжээлээ зоохэ болонобди. Юрэдөө ямар нимэ һэшхэлгүй хүнүүд ябадаг юм. Ходол дохолон юумэ хэжэ ябаха, харыт даа.

Дондок Эрдынеевич тойрожо хараад, толгойгоо һажэржэ:

— Теэд юу хэхэ, яяха болоноби-ди?—гэбэ.

— Баһал өөһдөө дулаалха гэжэ оролдоход зон аабэбди. Дэрэнь шорой адхаха, углуунуудынь тойруулжа хабтагай хадаад, баһаа шорой адхаха юм гү.

Ута һуринүүдэй хажуугаар гаражa ябахадаа зоотехник адха хуб хухэ үбэ хэдэлжэ абадг:

— Үбһэнтнай мүнөө жэл яяла хүрэхэ даа,—гэбэ.

— Хүрэхэ байха даа. Нёдондо зургаан зуун хорёод центнер абаа һэмди. Үшөө бэшэ отаранудта үгэлсөө бэлэйбди. Мүнөө зургаан зуун табин центнер, 300—400 центнер зеленко зоохэ байхабди. Үбһэ, зеленкомнай һайхан даа. Бидэ дурбэн яяланшье оролдожо, һайхаяаар хуряагаа һэмди. Гансал энээхэн хуряагадайнай байрые заа зуухан дулаалжа үгөө һаатнай һайн юм һэн, — гэжэ Дугаржаб зоотехниг эрдаһаа хараад абана.

—Одоо иигэд л малайнгаа үбэлжэлгэдэ, таанадайнгаа үбэлжэлгэдэ хамаг хүсэеэ хаяхамнай. Тарягаа хуряажа, тушаажа, үрэһеэ хаажа дүүргээбди. Зеленкомнай дүүрэхэнь. Үрэжүүлгэ дүүрээ. Шадаал һаа мүнөө жэл, ядаа һаа хойто жэл эндэтнай хоёр квартиратай гоё гэгшын ордон бодхоохобди,—гэжэ Дондок Эрдынеевич энеэбхилэн байжа найдуулна.

— Урдань минии һаа хонишон болоходо ямар адгша һэм. Бүхы юумэеэ хоёр гараараа һабардахаш. Энэ шэбхэ нэгэ үдэр гаргажархибабди. Бульдозероор ёһотойгоор лэ хамаад гарашабал даа. Һара соошье гараараа гаргахаар бэшэ ха юм. Энэ трактораар һүри үбһэ татаад ерэхэш, гоёл байна даа... Уу, бэйза, хулисагты, битнай зеленкодоо ошохомни,—гэзд ашаагаа бүүлгаад, саашалжа ябаһан тракторай хойноһоо гүйжэ, ябууд дундань «шарга» дээрэнь һуушаба.

Дондок Эрдынеевич тэрэнэй хойноһоо хаража байд гэзд, бодолгото болонгёор дуугарба.

— Юрэдөөл бэрхэл үбгэн даа. Мүнөө жараадтай боложо ябана. Һамганиинь, тугаарайни Дулгарнай, пенсидэ гараһан аад, задууһаа хойшо хэжэ ябаһан ажалһаа һаланагүй. Эдэнни адар зургаан үхибүүтэй. Томонууд, һургуулида һурадаг, зариманиинь айл бүлэ болоихой. Даанай эхилхэдэ. хонин ажалда ороод, оороо армида мордоходонь, Дулгар хүгшэниинь үхибүүдээрээ хонидоо хараад байһан юм. Дайнай һүүлээр баһал энэ ажалдаа. Хори гаран жэл соо хонидые дахаха, харууһалха гээшэнэй амар ажал бэшэ даа.

Энэ отарада Жамса Намбаров Бальжит Доржиева гэжэ һамгантаяа дүрбэдэхи жэлэй худалжэ байна. Эдэ дүрбэн үнгэрһэн үбэл сакмантүйгөөр ажаллажа гараа. Юрэдөөл ажалша бэрхэ хүнүүд юм,—гэзд Дондок Эрдынеевич хармаанаа уудалжа, хабтагар хурин, тоһон болошоһон блокнот гаргаба.

— Тэрэ, тэрэ...—гэзд хургаараа бэдэржэ оробо. —1962 ондо 100 хониноо 92 хурьга, 1963 ондо дуунһаа 95 хурьга, 1964 ондо — 96 хурьга абаа. Зургаан зуун дүшэн хөёр эхэ хонитой. Нооһоншье һайн. Мүнөө хонидынь тарганууд даа. Үглөөнэй 5 часаа гараад л удэшын харанхы [illegible] хэерэ ябуулдаг. Дулгар хугшэ[illegible] шэмнай эндэхи газарай болдогт[illegible] луун оухэниие мэдэхэ болоо[illegible] юм гү. Хони адуулха талаар [illegible] профессор болоһон байха, —[illegible] Дондок Эрдынеевич хас-хас [illegible]

— Нимэ олон жэлдэ эрхи[illegible]наар хүдэлжэ байһан хүнүүд[illegible] анхарал хандуулха, урмашуулал[illegible]рэгтэй гэзшэ ааб даа.

— Тиимэл байгаал даа, тер[illegible]дэнэйшни ажал бүрагдаха б[illegible] Би юрэдөө һаянайл хүдэлжэ [illegible]хум, институт заочноор [illegible] байнаб. Урдань хонишон яяб[illegible] Хүүл түргэн, хэжэ барихэ [illegible] байтар ондоо, хойшолуулашгүй[illegible]рэг гараадхиха юм.

Дугаржаб Чимитович хүн [illegible] хүндэтэй даа. РСФСР-эй, Бу[illegible] АССР-эй Верховно Соведуулэ[illegible] зидиумэй Хүндэлэлэй грамотам[illegible] хэдэн удаа шагнагдаһан, мүн[illegible] дахин Москва выставкэдэ ошо[illegible]һэн байна, — гэзд Дондок Эр[illegible]вич һарабшалан холы руу хар[illegible]на. — Үглөөдэр энэшни хүн[illegible] ошохо аад, мүнөөдэр зеленко[illegible]ражэ дүүргахэ гэжэ шидэшөө [illegible]тэй.

Хабшараанга. Хони малай [illegible]хэдэ таатай хотогор нэмдүү[illegible] баян, үлэы хэшэгтэ нютаг бай[illegible] нютатта үнэн сэхэ ажалаараа [illegible]нөө хойшо суурхаһан баһа[illegible] баян, үлэы бүянтай үбгэн [illegible] хөёр ажаллажа байдаг нам[illegible]

Вл. ЛУБСАН[illegible]

Мухар-Шэбэр.

ЗУРАГЛАЛ

БАЖАГАРАЙ ДУГАРЖАБАЙДА

Хүдөө талада мүнөө аалин намдуу. Хүсэтэ трактор, машинануудай дууншье дуулданагүй. Ямар нэгэн агуулехэ илалтын һуулэлэр амгалан тайбан байдалай хүрэжэ ерэдэгтэл хон-жэн. Тиибэшье энэ аалин байдалда мэхэлэгдэнэнэ уданшьогүй мэдэрхээр. Энэ конторо соо ороод гараялши даа. Хүн зоной үймоон, тамхинай утаан, шанга һуулар дуугралдаан. Халга шагная.

— Ши, Чимит, усэгэлдэр тэрэнэ дүүргээгши?

— Мүнөөдэр дүүргэхэб.

— Хирпиисэдэ ошохомнай.

— Яахадаа тэрэ дараһан силостнай бага болошооб?..

Хуул ажал тухай хөөрэлдөөн. Хэхэ ажалаа хахад үгэһөө ойлголсоод, хүнүүд гаражал гаражал байна. Уданшьегүй трактор, машинануудхунхинэлдэн, гэрэй хана дөнолуулжа, тооно шорой үрхируулжэ оробо. Иихэдээ аалин намдуу байдал таһалдашаба гэжэл даа. Одоол бидэнэй ээлжэн болобо.

— Аа, зай, зай. Хонишод тухай гэжэ гү?—гэзд «Эрдэм» совхозой 3-дахи отделениие эрхилэгша Дондок Очирович Батуев партийна эмхиин

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной октябриин 22.

ХЭЛЭ БЭШЭГЭЙ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ НҮЛӨӨЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭЕ

Зүүн Сибириин болон Алас Дурна зүгэй дэдэ һургуулинуудай ород хэлэнэй кафедрануудай зональна нэгдэлэй дүрбэдэхи научно-методическа конференциһэ.

Энэ оной сентябриин 21-һээ 24 хүртэл Зүүн Сибириин болон Алас Дурна зүгэй дэдэ һургуулинуудай ород хэлэнэй кафедрануудай зональна нэгдэлэй дүрбэдэхи научно-методическа конференци Улаан-Удэдэ болоо. РСФСР-эй педагогическа наукэй Академиин бодото гэшүүн, педагогическа эрдэмэй доктор, профессор А. В. Текучев, Благовещенск-Амурскый, Петропавловск-Камчатский, Чебоксары, Томск, Улаан-Удэ, Уссурийск, Шэтэ болон бусад хэдэн городтой багшанарай дэдэ һургуулиудай, университедүүдэй профессорууд, багшанар конференциде хабаадаа. Мүн Буряадай эрдэм шинжэлэлэй комплексно институтай эрдэмтэд, олон гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, багшанар, олониитын эмхинүүдэй түүрэшэд конференциин хүдэлмэридэ оролцоо.

Конференциин пленарна болон секционно заседаниинүүд дээрэ дүшэн хэлэлсэ хэгдэһэн байна. Мүнөөнэй литературна ород хэлэнэй болон уран зохёолой үгүүлэлэй стилистикын, орчуулинуудта ород хэлэ зааха методикын, Сибириин ород хэлэнэй диалектологиин, Зүүн Сибириин ород хэлэн үндэһэ яһатанай хэлэнэй түүхэ—нимэ дүрбэн секциинүүд коллективтэй конференциин үедэ хүдэлөө.

«Өрөөнхы болон дээдэ һургуулиудта ород хэлэ заалгын хүмүүжэлхы арга боломжонууд» тухай проблемэдэ Эрхүүгэй багшанарай институтай профессор В. Д. Кудрявцев ярилаа.

— КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумай һүүлээр хаража үзэхэдэ, —тэдэ гэлээ, — Эрхүүгэй областиин болон Буряадай АССР-эй багшанар ород хэлэнэйнгээ хэшээлнүүд дээрэ хүүжүүлхы удхадань онсо анхарал хандуулдаг болоо. Тэдэнэр һургашадта упражненинүүдые башуулхадаа, ойнгоо ажабайдалай баян үшар дүрэлэлүүдһээ хүмүүжүүлхы удха заалгартай баримтануудые газетэ, журналуудһаа абадаг, нютагай байгаалиг, байдал дээрэһээ суглуулһан һонирхолтой материалнуудые, хүн зонд мүнөө үеын, ерээдүйн һайн һайн ёзо заншал тухай статьяе, рассказуудые элбэгээр хэрэглэн, хэшээл бүрээ ашатай үрэтэйгөөр үнгөргэхые оролдоно.

Ород хэлэнэй дундаршагүй баялигые, тоо һонор, ирагуу зохиг угуулэлые уудалан харуулха талаар хайшан гэжэ хүдэлхэ ёһотойёбди гэжэ элидхэлшэ тодорхой жишээнүүдые дурдан дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Багшанарай институдуудта һайн һайн бэлэдхэл абажа гараһан багшанар шабинартаа ород хэлэ заахатаяа хамта энэ предмедэрээ һургашадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ зориллые баелуулхэ арга боломжотой, тэрэнээ хүсэлдуулхэ шадабаритайшье юм гэжэ нүхэр В. Д. Кудрявцев элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглээ.

Хүнүүдэй, нютагуудай, ород мүрэнүүдэй, ан амитанай болон бусад юмэнүүдэй нэрэ соло тайлбарилгые шудалан үзэхэ тухай Буряадай пединститудай доцент С. Ш. Чагдуровай, уран зохёолой оршуулга тухай Эрхүүгэй университедэй профессор Г. В. Тропиной элидхэлнүүдые конференциде хабаадагшад эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсээ.

«Ород хэлэнэй орфографиие һэльбэн нарижуулха һанамжануудь». «Ород хэлэнэй хэшээлэй үүргые дээшэлүүлхэ асуудалнууд» тухай профессор А. Б. Текучевай хэлэһэн элидхэлнүүд ехэ һонирхолтой байгаа. Ород хэлэнэй орфографиин шэнэ дүримүүдэй проект зохёохын тула тусхай комиссиин зүгһөө ехэхэн хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай элидхэлшэ хэлжэ үгөө. Мүнөөнэй орфографи болон пунктуациин дүримүүд гол түлэб ехэ һэлгэлтэдэ орохогүй. Зүгөөр һургуулида ород хэлэ заахэ хэрэгтэ үшэрдаг зарим тэды бэрхэшээлнүүдые усадхахын, һурагшадай зүбөөр бэшэжэ һурахын тулада хэрэгтэй хүбилалтануудые ород хэлэнэй орфографида оруулха тодорхой һанамжануудь табигаад, мүнөө зүбшэгдэжэ байнхай гэжэ элидхэлшэ хэлээд, шэнэ проектын пунктнуудтай конференциде хабаадагшадые танилсуулаа. Шэнэ дүрим хэлаа правительствын тусхайгаа тогтоолоор баталагдаха. Тиимэнэйнь тэ һүүлээр ород хэлэнэй башалгэ шэнэ дүримөөр хэрэглэгдэдэг болохо юм.

Академик А. В. Текучев ород хэлэнэй хэшээлэй аша үүргэ дээшэлүүлхэ мүнөөнэй зорилгонууд тушаа элидхэхэдээ турүү багшанарай дүй дүршэл согсолон, бодото дурадхал һанамжанууде тодорхойлоо. Али нэгэн шэнэ юумые хүсэд шалгангүй, нютаг нютагай байдалда тааралдуулангүй, заабол тэрэ зандань халан абаха ёһотой һэмди гэжэ заримашуул һанадаг, энэнь бүрүү гэжэ элидхэлшэ онсолон хэлээ. Тиимэһээ хэлэ бэшэг зааха талаар һүүлэй үедэ дэлгэрһэн шэнэ методууд бултадаа һайн үрэ дүн харуулаа гэхын аргагүй. Жишээлхэдэ, «шэнжэлэлгэтэйгээр бэшэлгэ» гэдэгэй улха шанарые үлүү дээгүүр тоолоод, диктантнуудые тоохогүй ябатал, нэгэ хэшээл дээрэ хойно хойноһоонь янза бүриин олон упражненинүүдые (12, тэрэнһээ үлүүсэ) һурагшадта даалгаха заншал, һурагшадһаа тус тусһаань һуража, хэшээлдээ хэр зэргэ ойлгоһьень шалгахаяа болижо, «хэшээл бүхэнэй балл» хэрэглэдэг ушар хэлэ бэшэг гүнзэтыгөөр шудалха хэрэгтэ үлүү туһа нэмэри үгэнэгүй, харин хэшээлэй аша үрые һуладхана.

Ород хэлэ һуулаар үзэһэн дээрэһээ һурагшадай хоёрдохи жэлээ нэгэ класста һуулаг ушарые усадхахын тула, хэлэ бэшэгэй хэшээлые һайнаар үнгэргэхын тула юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ академик А. Б. Текучев тодорхой зорилгонуудые саашань элидхэл соогоо тэмдэглэһэн байна.

Хоёр удэрэй туршада конференциин секциинүүд хүдэлмэрилөө. Мүнөө үеын литературна ород хэлэнэй секци дээрэ 9 элидхэл шагнагдаа. Эрдэмтэд Н. Г. Ковинина (Хабаровск), Л. И. Шоцкая (Эрхүү), О. А. Нечаева (Улаан-Удэ), И. А. Валентинова (Шэтэ) гэгшэдэй элидхэлнүүд үндэрөөр сэгнэгдэжэ, хэблэлдэ үгтэхөөр һайшаагдаа.

Ород хэлэ һурагшадта хайшан гэжэ заадаг дүй дүршэл тухайгаа манай республикын турүү багшанар Н. С. Макарова, Т. М. Гусева, С. Б. Бодиева гэгшэдэй хэһэн элидхэлнүүд ехэ һонирхолтой байгаа. Байгал-Хүдариин һүргуулиин һуралсалай таһагые даагша нүхэр Макаровагай «Ород хэлэ заалгые ажабайдалтай холбоотойгоор ябуулха» гэһэн элидхэл һайшаагдаа.

Батша С. Б. Бодиева бүряад һүргуулида ород хэлые ямар аргаар гүнзэгыгөөр ойлгуулдаг, энэ предмедэр һурагшадай гэгдэлые хайшан гэжэ усадхаһан тухайгаа конференциде хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр элидхэ.

Зональна нэгэдэлэй конференци дээрэ турүушынхээ Сибириин арат зоной нютаг нютагай хэлэнэй (диалектологиин) секци хүдэлжэ, тэндэ зургаан элидхэл шагнагдаа. Тиигэжэ Эрхүүгэй областиин буряадуудай нютаг хэлые шэнжэлэн үзэхэ тушаа, буряад литературна хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэ тухай, хүдөө ажахын терминологиин, буряад ороной нютагуудай нэрэнүүдые тайлбарилгын шухалэ шухала асуудалнууд зүбшэгдэһэн байна.

Зүүн Сибириин болон Алас Дурна зүгэй дэдэ һургуулинуудай ород хэлэнэй кафедрануудай зональна нэгдэлэй заншалта научна конференци хоёр жэл үнгэрөөд лэ зарлагдадаг болонхой. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй хүгжэлтын шухала асуудалнууд, шэнжэлэлгын хүдэлмэриин дүнгүүд, һурагшад болон студентнүүдтэ хэлэ бэшэг гүнзэгыгөөр шудалуулха хэмжээнүүд тус конференциинүүд дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэдэг болонхой.

Мүнөө энэ болоһон конференцишье хараалһан зориггоёо гүйсэд дүүргэжэ ехэ аша тусһатайгаар үнгэрөө. Эндүрбэдэхи научно-методическа конференциин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула зональна нэгэдэлэй бюрогой шэнэ состав һонгагдаа.

Удаадахи, табадугаар конференциие 1966 онд Уссурийск хотодо зарлаг гэжэ шиидхэгдэ.

М. МАНГАДАЕВ,
Ж. САЖИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Удын стоматологическа поликлиникын врач-стоматолог Антонида Васильевна Алексеева «Восход» гэжэ замбуулинай олон һуритай онгосын космонавтнуд тухай шэнэ газетэ абаад, бэшэ нүхэдтээ һонирхон үншажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Соёлой съездые угтуулан

САГ ДОРОШ ХҮРГЭХЭ

Мүнөө хото, хүдөөшье гэжэ илгаагүй. һүүрин тосхон бүхэнэ 12-ыг үншадаггүй, радио шагнадаггүй, нэгэй дайрадаха бэрхэтэй болонхой. Манай Яруунын аймагта абаха, ажалшадайм най бүлэ мүнөө 2—3 хэһэг газетэ, журнал абана. Хамта дээрэнь 14 хэһэг элдэб янзын хэблэл Зоной дунда тараагдана. Тиигэ 1934 онойхитой сасуулхада, зуу олон газетэ, журналда захиалдаг болоо. Урдань морин почтаар абаг байхада, Улаан-Удэдэ гаргаһан газетые Романовкын зон тодохи хоногтонь, талимбынхид удэрэнь арай гэжэ абадаг ааг. Тиин гэхэдэ мүнөө Талимбын совхозой шэнэ газарай фермын «Ленинский» гэжэ тосхонойхид ресмэнгээ газетэнүүдые гараһан үнэрэнь үншадаг болонхой.

Шэнэ 1965 онд хэблэл тараалгаа харюусалгата хүдэлмэриин эхидэ байхада, Яруунын хэлхеэ холбоо нитын эдэбхитэй айл бүлэ дунда зэргээр гурбан хаһаһаһэ, ааг бэшэ газетэ, журнал захиулгаһэн зорилготой. Нисэнгын, ааг хэлхеэ холбооной таһагайгаа хамаһаа эдэбхитэйгээр энэ ааг ые ябуулна. Тэндэхи совхозуудаа хүдэлмэришэдэй бүлэнэрэй гурбаан хоёр хүби ерэхэ жэлдэ абаг газетэ, журналнуудта захиалаг. Олонхи айлнууд 5—6 хэшэг ааг башуулэ.

Алтаһан хэблэлынь үншагшадта ааг доронь хүргэхэ гээшэ хэлхеэ холбоошодой, ажахын хүтэлбэрилэгдэгэй, нитын эмхи зургааануудай ааг шагүй зорилго мүн. Энэ талаар ааг ородлолго, хүсэ, зөөриишье ааг гана. Манай аймаг дотор хэблэл, почто зөөлгэ дээрэ хоёр автомашин, хэлхеэ холбооной таһагуудай ааг, совхозуудай 9 почтальон хүдэлнэ. Ажахынуудай, тэдэгэй томо бригада, фермэнүүдэй ааг тосхонуудта газетэ, журнал ааг ородлогуйгөөр хүргэгдэдэг. Тэд ааг ергэймнай олон тоото үншагшадаа ааг нүүрин һаа холо, малай гуурта ааг ааг нүүдта ажалладаг гээшэ. Тэдэ ааг ааг өөдэйнь захиһан, үншаха ааг ааг газетэ, журналнуудынь саг ааг ааг ааг ябуулагдажа байха ёһотой. ааг ааг ааг

ЭД БАРААНАЙ ЯАРМАГ

Улаан-Удэ городой «Спартак» бүлгэмэй спортын зал соо эд бараа һэлгэлсэн абаха областнууд хоорондын яармаг үржадэр нээгдэбэ. Тус яармагые Эрхүүгэй, Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай организацинууд өмхидхэжэ нээһэн байна. Яармагта Красноярска хизаарай, Эрхүү, Шэтын областнуудай, Яхадай, Буряадай АССР-нүүдэй худалдаа наймаанай 49 организацинууд өөһэд өөһэдынгөө эд бараа асаржа табяа. Хамта дээрээ 7 миллион 663 мянган тухэригэй өд бараан табигдажа, область бүхэнэй түлөөлэгшэд эндэһээ дуратай юумэнүүдээ шэлэжэ, ямар эд бараа абаха байһан тухайгаа худалдаа наймаанай организацинуудтай хэлсээ хэхэ болоно.

Эрхүүгэй областиин худалдаа наймаанай организацинууд хэнһээшье ехэ эд бараа асаржа, яармагта табиһан байна. Төдэнэйнь дунда гоё һайхан захатай үбэлэй пальтоһоо эхилээд, гэрэй хэрэгсэлдэ хабаатай ялагар салагар зэр зэмсэг хүрэтэрөө дуулһан шахуу бии. Эдэнэрэй хамта дээрээ дурбэ миллион 768 мянган тухэригэй эд бараа асарһаниинь һайшаалтай.

Яармаг хоёр үдэрэй туршада үнгөргэгдөөд дуурээ. Эндэ хабаадалсаһан область, хизаар, республикануудай түлөөлэгшэд өөһэд өөһэдынгөө дуратай эд бараа бэе бэедээ захилсажа, нютаг руугаа абаашахаар хэлсээ баталһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй «Росторгодежда» гэдэг баазын яармагта табигдаһан эд бараан харуулагдана.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Казахстанда ородой искусствын декада болохонь

Казахстанда ородой искусствын декада үнэрэгдэжэ байна. ССР Союзай Ехэ театрһаа олохон түрүү артистнар Алма Ата нийдэн ошобо. Буряад республикаһаамнай оперно театрай бэрхэ артистнар: СССР-эй арадай артистнар Лхасаран Линховоин, Лариса Сахьянова, РСФСР-эй арадай артист Петр Абашеев гэгшэд декадада хабаадалсахаяа тэндэ ошобо.

Төдэнэрэй мордохын урда тээ манай корреспондент Лариса Сахьяновтай хөөрэлдөө.

Бидэнэр нимэ хүндэтэ урда хүлээхэ болтой байбабди. Мүнөө жэл Абашеев бидэ хоёрто ехэ талаан тудаа. Театральна сезоной нээгдэхын урда тэрэхэнэ Афганистан, Иранаар ябаһанаа ерэбди. Манай ябаһан бүлэгтэ Москвагай театрай, Грузиин вокально-инструментальна квартедэй артистнар оролсоно.

Манай түрүүшын наадалга Афганистанай бээ даанхай гүрэн болоһоной 15 жэлэй ойтой тохёолдоо. Концерт дээрэ хаанай бухы түшэмэл, дипломатическа корпус байлсаа. Бидэнэр үндэр хадата Салангын автомагистралиин барилга дээрэ хүдэлжэ байһан совет мэргэжэлтэдтэйгээ уулзаһандаа ехэер баярлаа бэлэйбди. Мүнөө тэрэ барилга дүүргэгдэнхэй. Тэрэнэй нэллэлэ нухэр Косыгин толгойлогшотой Советскэ правительствын делегаци ошоһон байна.

Афганистанда гүрбан долоон хоног соо концерт харуулан ябажа аяншалһан аяншалгамнай юушье мэдэгдэнгүй түргэн үнгэрөө. Удаань Иранай нийслэл — Тегеран хүрэбэбди. Энэ хүн зон олонтой, дуутай шуутай город. Нютагайнь зон тэрэ городые зүүн зүгтэхи Париж гэжэ нэрлэнэ. Манай бухы бүлэг хаанние титимлэдэг (коронаци), тусхай уулзалга хэдэг шахай хуушанай Ордондо ороһон байна. Архитекторэй худэлмэри маниие ехээр гайхуулаа. Эдэ ороныгоо һонирхолтой зүйлнүүд олон.

Гол юумэниинь юуб гэхэдэ, энэ хадаа бухы юумые байгуулагша арад зон болоно. Концерт харуулжа ошоһон газартамнай гу, али газаагууршье ябахадамнай маниие Советүүдэй агуучехэ ороной түлөөлэгшэд гэжэ хаа хаанагүй хүхюутэйгөөр угтаа.

Манай корреспондент бэлиг шадабари ехэтэй балериниин ерэдүйдэ хэхэ худэлмэриинь тусэб тухай һонирхоһон байна.

Өөрөө болон Абашеев хоёрой урда Римский-Корсаковой «Шехерезадэ» гэжэ баледэй гол партиие наадаха ехэ худэлмэриин байһан тухай Лариса Сахьянова мэдүүлээ.

Мүнөө Кремлиин театр соо ноябрь һарада харуулагдаха концертдэ хабаадалсахын тулада ехэхэн бэлэтхэлтэй байгдана. Бидэнтэй хамта дуушша Лхасаран Линховоин ошолсохо юм, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Конькигаар, велосипедээр урилдааануудай болоолоор манай Маргарита тэрээндэ хабаадалсантуй үлэдэггүй. Маргарита Журкина Зүүн-Сибириин технологическа институтдэй 3-дахи курсын студентка, Буряадай эрхим спортсменуудэй нэгэн. Тэрэ хадаа Зүүн-Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй стадионуудэ дээгүүр республикынгаа нэрэ хүндые хоолоо хамгаалалсадаг. Конькигаар болон велосипедээр урилдаалгада эрхим амжалта түйлаһанайнь түлөө тэрээндэ спортын 1 разряд олгогдоһон байха.

Үнгэрэгшэ үбэл конькигаар республикын түрүү һуурин түлөө урилдаанда хабаадалсахадаа, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэн байха юм.

Үбэл болохолоор Маргаритын һанаха юумэниинь — коньки, зундаа — велосипед. Велосипедээр зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө «Буревестник» бүлгэмэйхидэй мүрысөөн июлиин һүүлээр Эрхүү хотодо болоо бэлэй. Тэрэ мүрысөөндэ манай республикын команда түрүү һуури эзэлээ. Тиихэдэ Журкина нэгэдэхи һуурида гараа. Тэндэһээ Маргарита финалда ороожо, уданшьегүй Смоленск хото ошоо һэн. Тэндэ манай басаган 3 километрэй зайда 11-дахи һуури, 15 километрэй зайда 8-дахи һуури, 25 километрэй зайда 1-дахи һуури эзэлһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын эрхим спортсмен Маргарита Журкина.

Ц. ТЫХЕНОВ.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВЭЙ ЗОХЁОЛООР ШЭНЭ ФИЛЬМ БУУЛГАГДАА

Нара, һалхяар элбэг Кавказэй үндэр уулада юрэ бүсын гүрэн тогтоихой. Горькиин нэрэмжэтэ, эдиршүүлэй фильмын түбэй студи Михаил Лермонтовэй «Манай үеын герой» гэжэ романаар ураншайханай шэнэ фильм буулгажа байна. Эндэ аулай, Владиковская болон Кизлярай, мүн хэрэм бэхилэлгын тухал туһөөс һажаалтаһан олон декораци бэлдэгдэнхэй. РСФСР-эй искусствын габьята ажал ябуулагша, фильмын режиссёр Станислав Ростоцкий нигэжэ хөөрэнэ.

— Бага наһанһаа эхилээд энэ зохёол тухайда һанажа ябадаг һэм. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй гуншаад онуудай үеын зоной хүби заяае Печориной образоор харуулхые хүсэдэг бэлэйб. Лермонтовэй «Манай үеын герой» гэжэ роман соо бэшэгдэһэн газарнуудта одоол ерэед байнабди.

Манай фильм табан повестьһоо бүридэнэ. Тэдэмнай туд бүридөө гол героин образые тайлбарилжа угаха юм. Удха найруулгыень зүбөөр, Лермонтовэй хөөрөөс тэрэ зандань улоожэ, экран дээрэ гаргаха хүсэлэнтэйбди.

«Бэла», «Максим Максимыч» гэжэ повестьнууд героин абари зангые харуулна тэрэнэ аабза. Нютагай тайжа-хаанай басагые хулгайлһан аад, удангуй тэрээндээ дурагүй боложо, һайн үүлтэрэй хатарша мөрөөр андалдажархиһыень түрүүшын повесть соолоо мэдэжэ абаабди. Тиихэдэ Печориной, ехэжээл болобошье, сэдьхэлээ хүмэринхэй, Персидэ алба хэхэсэ ошоһыень хоёрдохи повестьһоо харанабди...

«Тамань» гэжэ повесть соо Печорин залуугаар, согтой залитайгаар үзэгдэнэ. Харин һүүлшын «Фаталист» гэжэ философско повесть дотор эрэлхэг зоригтой, өөрсэ зан абадалтай хүн болоод ябалхыень харанабди.

Хахэ юумээе олодогүй дворян байдалһаа уламжалан, арга шадалда барагдаһаншье һаа, ород хүнэй баатар хүсэл, эдэбхи үүсхэл мэтын гол шэнжэ эдэ повестьнууд соо харуулагдана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Этнографическа өөрсэ зүйлнүүдые (жэшээнь, национальна заншал, хатар наада, мори урилдалга гэхэ мэтэнүүдые) буулгажа харуулхань бэрхэтэй байна. Энэ роман соо хэлэгдэһые үнэн зүбөөр харуулхын тула шэнжэлхы ёзтоо хүдэлхэ ушартай бологдоо. Шулуута гараса гэдэг хэрэмэй улэгдэлнүүдые олоһон байнабди. Романай нэгэ повестиин үйлэнүүд тэндэ буулгагдаха юм. Мүн баһа тэдэ жэлнүүдэй хүбсаһа хунар, эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй гоёлой хүбсаһа, зүүдхэлнүүдые, буу зэбсэг оложо абаһан байнабди. «Бэла» гэжэ повесть соо тон хоморой зүһэтэй Карагез морин дурлагданхай. Тиимэ зүһэтэй мори баһал олообди.

Роман соо нэрлэгдэжэ бэшэгдэһэн газарнуудтань фильм буулгагдана. Үнгэрһэн уе хугасаа соо манай ороондо угаа ехэ хубилалтанууд болонхой. Томо томо гидростанциннуд бариглаһан, хүсэ ехэтэй зайн гал дамжуулха арганнууд бодхоогдоһон байна. Тиимэһээ хүн зоной ябадаггүй үндэр газарнуудта гараха ушартай болоо һэмди. Бэла, Казбич, Азамадай рольдо наадахынь тула кабардин артистнуудые урилһан байнабди. Энэ фильмдэ тэдэнэр түрэлхи хэлэн дээрээ дуугарха юм...

«Манай үеын герой» гэжэ Станислав Ростоцкиин фильм Лермонтовэй зохёолоор табигдаһан түрүүшын фильм бэшэ юм. Ородой кинематографистнуд гайхамшаг поэдэй зохёолнуудаар фильм зохёохо гээд, олон дахин туршаһан байха. Юһэн зуугаад онуудай үеэр Лермонтовэй зохёолнууд түрүүшынхээ экран дээрэ гаргагдаһан юм. Жэшээнь, 1903 оной хабар Россин экранууд дээрэ режиссёр В. Гончаровой найруулжа табиһан «Купец Калашников тухай дуун» гэдэг дурбэн үзэгдэлтэй драма бии болоо һэн. Түрүүшын операторнуудай нэгэн В. Сиверсен энэ фильмые буулгаһан байха. Ородой киногой бэрхэ артистнууд Петр Чардынин, Иван Мозжухин, Гончарова, Громов гэгшэд гол рольнуудтань наададаг байгаа.

Эсэгэ ороной киногой эхи табигша Александр Ханжонков 1910 ондо «Вадим» ба «Маскарад» гэжэ фильмнуудые зохёоһон юм. Сценари болон режиссуриень Петр Чардынин гүйсэдхөө. Удаадахи жэлдэнь режиссёр, оператор Д. Витроттиин зохёоһон «Демон» гэжэ фильм табигдаа һэн. М. Ю. Лермонтовэй түрэһөөр зуун жэлэй ойтой дашарамдуулан, режиссер А. Волковой зохёоһон «Бодхуул», «Измаил-Бек» режиссёр И. Петровой найруулһан «Аул Бестунжи», Дранковой буулгаһан «Маскарад» гэжэ фильмнууд харуулагдажа эхилһэн байна. Скобелевско комитет «Тамань» гэжэ фильм буулгаһан. Энэнэй сценари бичиг режиссурые В. Старкевич гүйсэдхэһэн байха.

Михаил Лермонтовэй мунхэ зохёолнуудай удхаар олохон фильм Совет засагай үедэ буулгагдаһай. Жэшээлхэдэ, сценари ба режиссуриень В. Барскиин гүйсэдхэһэн «Хатан-тайжа Мэри», «Бэла», «Максим Максимыч» гэжэ фильмнууд табигдаа бэлэй.

Мэдэжэ кинорежиссёр Сергей Герасимов Лермонтовэй «Маскарад» гэжэ драмаар сценари бичээд, 1941 ондо «Ленфильм» студида буулгуулһан юм. Николай Мордвинов — Арбениной, Тамара Макарова — Нинын рольдо наадаг бэлэй. Энэ картина хорин гурбан жэлэй турша соо ходо экран дээрэ гаргагдажа, Гермасимовые бухы дэлхэйдэ суурхуулаа. Режиссёр Альберт Гендельштейн, операторнууд Александр Шеленков, Марк Магидсон гэгшэд лермонтовскай жэлнүүдтэ Душанбедэ «Лермонтов» гэжэ кино зохёогоо поэдэй образые түрүүшынхээ харуулаа һэн. Константин Паустовский сценариень бэшэһэн, артист Алексей Консовский Лермонтовэй рольдо наадаһан байна.

...«Манай үеын герой» гэжэ фильмые буулгажа байгшад Лермонтовэй уран хурса зохёолые экран дээрэ үнэн зүбөөр харуулахын тула ушөөл ехэ ородолгоо гаргаха болоно. Ородой агуучехэ поэдэй суугга зохёолыень экран дээрэ хаража, улад зоной баяслахыень хүсэнэбди.

Евгений ЛИДИН,
(АПН).

Заочнигуудта — үнэмшэлгэ

Хэлхеэ холбооной Буряадай управленниин союзпечатниин таһагай киоскын худэлмэрилэгшэдэй заочно курса 12 хүн дүүргэбэ. Тэдэнэр ооһадынгоо мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ талаар нилээд һайнаар һуралсаа.

Союзпечатниин хүлэдэлгэ наймаанай худэлмэрилэгшэдэй заочно курса дүүргэгшэдэй шалгалта һаяхан болоо. Союзпечатниин Кабанскын агентствын худэлмэрилагшэ Е. Н. Гладких, Хорин агентствын худэлмэрилэгшэ А. Д. Ботова, Хэгатын агентствын худэлмэрилагшэ А. К. Гулиева болон бусад шалгалтаа һайн, эрхим гэһэн сэгнэлтэнүүдтэйгээр туршааба.

Курсада заочноор һуралсагшадта үнэмшэлгэ һаяхан барууулагдаа.

Н. ХАЗАГАЕВ.

МЕДАЛЬНУУДАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ БОЛОЖОЛ БАЙҺААР

ТОКИО, октябриин 19. (ТАСС-ай тусхай корр.). Токиодо бороо хура орохоёо болижо, сэлмэг удэрнүүд тогтобо. Мүнөөдэр Япондо 17 градус дулаан байба. Олимпиадада хабаадагшад 17 алтан медалиин түлөө тэмсээ.

Тэдэнэй нэгые Ленинградай инженер-барилгачан Тамара Пресс абаа. Тэрэ 57 метр 27 сантиметртэ диск шидээ.

Ирина Пресс юумэ харайлгатайгаар 80 метртэ түгэсхэлэй үрилдаанай болоходо, дурбэдэхи һуури эзэлээ. ГДР-эй спортсмен К. Бальцер алтан медаль абаа.

200 метртэ Брянскын техник-конструктор Л. Сэмотесова 23,5 секундада гүйжэ, табадахи һуури эзэлээ. Американка энэ зайе 23,0 секундын туршада гаталжа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна. 100 метрэй үрилдаанда эрэшүүлэй дундаһаа Америкын спортсмен М. Ларраби (15,1 секунда) илажа гараа. Велосипедээр үрилдаанда итальянец Д. Петтнеллэ түрүүлээ.

Шпагаар фехтованиин болоходо, советскэ спортсмен Григорий Крисс алтан медаль абаа. Манай спортсмен Гурам Костав бронзо медаль абаһан байха юм.

Пистолетээр тургэнөөр буудалгын мүрысөөнтэ финн И. Линносвуо илаа, мориной спортоор тус тус бүриин үрилдаанда италиинхид илаа.

Барилдаанай болоходо, Венгриин хунгэншэг блетэй бухэ И. Нойяка алтан медаль абаха болоо. Хүндэ бэстэнэй хоорондо болоһон барилдаанда Венгриин бухэ И. Колмо чемпион болоо.

Дэлхэйн чемпион москвич А. Колесов (дундууршаг бэстэй) алтан медальда хүртөө. Киевэй бухэ И. Тростянский мүнгэн медаль абаха болоо. Японой бухэ М. Митигути алтан медаль абаһан байна.

Тон хүнгэн бэстэйшүүлэй дундаһаа японец Ц. Ханахара, дунда бэстэйшүүлэй — югослав Б. Симич, хүндэшэг бэстэйшүүлэй — болгариин Б. Александров булижа гараа.

ТОКИО, октябриин 20. (ТАСС-ай тусхай корр.). Ядро тулхилгөөр Тамара Пресс олимпиин шэнэ рекорд тогтоогоо. Тэрэ 18 метр 14 сантиметртэ ядро тулхиһэн байна. Манай спортсменка Галина Зыбина 17 метр 45 сантиметртэ ядро тулхижэ, гурбадахи һуури эзэлээ.

800 метртэ эстафетэ үрилдаанай болоходо, англичанка Э. Пеккер илажа гараа.

Японой Дзю-До гэжэ национальна барилдаан эхилээ. Хүнгэн бэстэй бухэнүүдэй һорёондо 26 наһатай рижанин Арон Боголюбов, 24 наһатай москвич Олег Степанов хабаадалсаа. Нимэ барилдаан олимпиадада анха түрүүнээ бии болоо. Турнирай эзэд — японойхид эрхим үрэ дун харуулна. Манай бухэшүүл бронзо медальнуудта хүртөө. Японец Т. Накатани нэгэдэхи, Э. Хенни (Швецари) хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Арбан янзын тухэлэй спортоор мүрысөхэдөө, Германиин нэгэдэмэл командын гэшүүн В. Хольдорф 7.887 очко абажа, эрхим үрэ дун түйлаа.

Бага калибертэй винтовкоор буудалгын мүрысөөндэ америкинец Л. Уигер дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоожо (1164 очкотой) илажа гараһан байна. Болгариин В. Христов хоёрдохи, венгр Л. Хаммерл гурбадахи һуури эзэлээ. Нэлмэдэр фехтованиин мүрысөөндэ болоходо венгр Т. Пежа илажа гараа. Манай спортсменүүд гурбадахи, дурбэдэхи һуриинуудые эзэлээ.

Юрын программэар гимнастнуудай мүрысөөн болоо. Энэ мүрысөөндэ японууд дахяд түрүүлһэн байна. Дүн гаргахадаа японойхид 577,95 балл абаа, манай спортсменүүд тэдэнһээ 2,5 баллаар гэгдэнэ. Германиин нэгдэмэл командын гимнастнуд гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Тус тус бүриин дүн гаргахадаа 27 наһатай японец Юкио Эки 115,95 балл абажа, илалта түйлаа.

Манай боксёрнууд олимпиин экзамен эрхимээр барижа байна. Арбан боксёрой юһэниинь хахуу финалда хабаадаха, бронзо медальнуудые абаха болоһон байна. Нимэ ушар олимпиин мүрысөөнүүдтэ урда тээнь ушөө үзэгдөгүй юм.

ХОЛЫН ХОЙТО-БАЙГАЛДА

Хойто-Байгал — республикымнай эгэл хойто захын аймаг, Тэрэ нютаг ой тайга, уһа голоор баялиг. Тэндэхи зон гол түлэб ан гүрөөл, загаһа барилгын ажал эрхилдэг. Тэндэхи ангуушад ан олоор барижа, уһэ нооһо һайхаатай арһа гүрэндөө ехээр туршаадаг, загаһашье элбэгээр бэлэглэдэг байха юм.

НЭГЭ ГУБШАЛГААР 282 ЦЕНТНЕР

Агуучехэ Октябриин социалис революциин һайндэрэй урда тээхи ажалай вахтада жагсаһан Нижне-Ангарскын загаһанай комбинадай худэлмэришэд жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Комбинадай А. В. Саляхудиновай даадаг загаһа барилгын бригада 1964 оной ноябриин 7 хүрэтэр дүүргэхэ зорилготой.

Энэ бригада Кичер гэжэ голой уһа нуурнуудта загаһашалхадаг, нэгэ губшалгаар 282 центнер загаһа бариба.

ОЛЗОТОЙ АГНУУРИ

Ондатра барилгын хаһа эхилжэ, Хойто-Байгалай ангуушад олзоборидоо гараа. «Дружба» колхозой ангуушад 5000 гаран ондатра барижа, сезоной ойгоо түсэб дүүргэбэ. Туршаһан арһанайнь шанар һайн.

Эрхим ангуушад А. С. Добролин, И. В. Муршакин, А. Н. Ганюгин болон бусад 300—360 ондатра барижа түсэбтэй байһан аад, тус бүридоо 500—600 хэһэг барижа туршаагаа.

ОЛЗОТОЙ ҺАЛБАРИ

«Победа» колхозой халтар хара үнэгдэй фермынхид ангай арһа абалгаар республика соогоо суурхана. А. С. Швецовой даадаг коммунис ажалай фермэ энэ жэл нэгэ толгой эхэ үнэгэн бүриһоо 3—4 гүлгэ абаха даабаритай байһан аад, 4—5 түл абаа. Тиигэжэ 80-яад үнэгэ түрүүлхэдээ, 200-гаад гүлгэ абаһан байна.

Колхозой үнэгэнэй фермэ ангай арһа туршаалгаар жэл бүхэндэ ехэ олзо оруулна.

Нижне-Ангарскын загаһанай комбинат загаһа бариха, консервэ гаргаха 9 нарынгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Тиигэжэ энэ уе соо загаһа барилгые 134, консервэ гаргалгые 150 процентдэ хүргөө.

Социалис мүрысөөнэй 9 нарын дүнгөөр тус комбинат парткомой болон аймагай Советэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ.

ҮЗЭГДӨӨГҮЙ ҮРГАСА

Шэрүүн хүйтэн уларилтай Байгалай хойто бэдэ орооһо тарианай һайн үргасын хуряагдаха байһаниие «Рассвет» колхозой таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дүй дүршэл гэршэлэн харуулна. Энэ колхоз шэниисэ тариһаар хоёр жэл болоо. «Онохойский-2» гэжэ сортын үрэһөөр таригдаһан шэниисэнь гектарай 12 центнер үргаса үгэбэ. Тиихэдэ ешмээнэй гектар бүриһөө — 16 обёсой — 13 центнер тарya хуряагдаһан байна. Энэ хадаа холын Хойто-Байгалда үзэгдөөгүй үргаса болоно.

БУРЯАД УНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной октябриин 22.

Белградта ехэ шаналал болобо

БЕЛГРАД, октябриин 20. (ТАСС). Югославиин нийслэл гүнзэгы ехэ шаналал-гашуудалай байдалтай. Маршал С. С. Бирюзовэй түрүүлэй советскэ сэрэгэй делегациин, самолёдой экипажай ахуулда дайрагдаһан тушаа Белградай, бухы Югославиин хүн зон ехээр шаналан гашуудана.

Шаналан гашуудалсажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлжэ, СНРЮ-гэй президент, СКЮ-гэй генеральна секретарь Иосип Броз Титын, Союзна суглаанай түрүүлэгшэ Э. Карделиин, арадай оборонын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй секретарь И. Гошняк болон Югославиин бусад хүтэлбэрилэгшэдэй Москва эльгээһэн телеграммануудай текстнуудые «Борба», «Политика» гэжэ газетэнүүд толилоо. Мүн наһа барагшадай портредууд, намтарнууд болон бусад материалнууд толилогдоо.

Арадай оборонын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй секретарь И. Гошняк болон бусад олон тусхай туршаалта хүнүүд үсэгэлдэр удэшэ советскэ посольстводо ороожо, шаналалаа мэдүүлээ.

БЕЛГРАД, октябриин 20. (ТАСС). Хамтын дайсанда өсэргүү тэмсэлэй үедэ дайшалхы ябуулганууде шадамараар хэнэнэйнь, баатаршалга гаргаһанайнь түлөө, хоёр ороной зөбсэгтэ хүсэнүүдэй хоорондохи харилсаа хугжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Советскэ Союзай маршал наһа бараһан С. С. Бирюзовта СНРЮ-гэй президент Иосип Броз Тито Югославиин Арадай Баатарай нэрэ зэргэ олгоо. Үсэгэлдэр аюулда дайрагдаһан советскэ делегациин бусад наһа бараһан гэшүүд Югославиин орденуудаар шагнагдаа.

Югославиин союзна суглаанай болон гэгээрэлэй, культурын асуудалнуудай талаар суглаанай шаналалгашуудалай хамтын суглаан үсэгэлдэр болоо.

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДЫЕ ШЭНЭЖЭЛЭГШЭД БАЯР БАЯСХАЛАНТАЙГААР УГТАГДАБА

Москвада космонавтнуудые угталга тухай гадаадын хэблэл ниигэжэ бэшэнэ

ПРАГА. «Восходой» баатарнууд Москвада», «Улаан талмай дээрэ ехэ манифестаци болобо» гэһэн гаргуудтайгаар гүрбан совет космонавтые Москвада угталга тухай репортажнуудые Чехословакиин газетэнүүд толилоо.

КПСС-эй ЦК-гай Нэгдэхи секретарь Л. И. Брежневэй Улаан талмай дээрэ хэлэһэн үгтэй, Кремль соо болоһон уулзалга дээрэ СССР-эй Министрнуудэй Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэй далгэрэнгы удхые газетэнүүд толилоо. Тиихэдэ эдэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёнонуудта, эб найрамдал бэхижүүлхэ, бүү зэбсэг яаралтайгаар бүтээлгые болгоулха ябадалда Советскэ Союзай гадаадын политика үндэһэлнэ гэжэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн мэдүүлгые газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

ПАРИЖ. Космонавтнуудые угтаһан удэр олон миллион французуудай телевиденеэр замбуулинай баатарнуудта зорюулагдаһан угтамжые хараа.

Баясхаланта угтамжа тухай өөрынгөө Москвадахи корреспондент Мак Леоной ехэ репортажые, нухэр Л. И. Брежневэй, А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэнүүдэй дэлгэрэнгы удхые «Юманите» газетэ толилоо. «Советскэ Союзай Коммунис партиин ленинскэ замаар шууд сэхээр дабшаха», гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэд баталан хэлээ гэһэн гаргаг эдэ материалнуудтаа газетэ угэһэн байна.

Советскэ Союз энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые үргэлжэлүүлхэ. Замбуулинай дайда соо совет ороной түйлаһан шэнэ амжалтануд хэнэдэ ашуулдаа тохёолдуулхагүй, сэрэгэй зоригтой бэшэ гэжэ Брежнев болон Косыгин мэдүүлээ» гэдэг Франс Пресс агентствын корреспондент Москваһаа мэдээсэнэ.

БОНН. Москвада болоһон баясхаланта угтамжа Баруун Германиин телевизориуудэй экранууд дээрэ нэгэтэ бэшэ харагдаа. Москвада болоһон баяр баясхаланта угтамжа тухай мэдээсэлнууд Баруун Германиин бухы радиостанциннуудаар дамжуулагдаһан байна.

Энэ ушар тухай мэдээсэлнууд, тэрэшэлэн нухэд Л. И. Брежневэй, А. Н. Косыгинай үгэнүүдэй удхада Баруун Германиин хэблэл гол анхаралда хандуулһаар.

БЕРЛИН. «Ленинскэ зам манай политикыин үндэһэ һуури байгаа, байнаншье, сааншадаашье байха», «Замбуулинай дайдые шэнэжэлэгшэд баяр баясхаланта угтагдаба» гэһэн гаргаг үнэгдэг Москвада совет космонавтнуудые угталга, Улаан талмай дээрэ болоһон митинг тухай, тэрэшэлэн Кремль соо эмхидхэгдэһэн угталга тухай мэдээсэлнуудые ГДР-эй бухы түбэй газетэнүүд туруушынгээ худаһанууда толилоо.

(ТАСС).

СЭВ-эй гэшүүн оронуудай харилсаа холбоон

ВАРШАВА, октябриин 20. (ТАСС). Стандартизациин талаар СЭВ-эй институтсаг үргэлжын комиссиин заседаниие октябриин 11-һөө 19 хүрэтэр Варшавада болоо гээд ПАП агентствын мэдээсэнэ.

Комисси 1965 онто өөрынгөө хэ худэлмэриин тусэбые, Стандартизациин талаар СЭВ-эй институтын тусэбые баталаа, стандартизациин талаар мэдээсэлнууде бүри өөрөөр абалсаха асуудалнуудые шэн хэлсээ, хара металлургиин, машина бүтээлгын, электротехникин, радиотехникын талаар һанамжанууде радхалнуудые баталан абаа.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни — 48-89 33-61 корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и переводов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР
Н00251. Зак. № 1047.